

ALL NATIONS GOSPEL PUBLISHERS

www.angp-hb.co.za

info@angp.co.za

WƏ NƏ A WƏ NDƏ ηELΞ

Copyright ANGP

COPYRIGHT

ISBN 1 - 919852 - 47 - 6

ALL NATIONS GOSPEL PUBLISHERS

P.O. BOX 2191, PRETORIA, 0001, R.S.A.

(A Gospel Literature Mission financed by donations)

(Reg. No. 1961/001798/08)

WƏ NƏ A WƏNDƏ ƆELE

ƆE SHALA KEƆEMA ƆE NYA MENE SLENE TA ƆKE
GƏTƏ LI MBƏ
(1 ZhaƆa 3:4-10)

Palepa nya ne, mənəfə nke we, Ama va bake gwəmsə ghala rafete geva Ɔke le ghenə Feranse. Mbeli kwele kwele keleke nda waƆe le wəpi Ɔke ke he. Kala dawere gale nya newe ghəa nci he kwa laka sefəa shala. Kwele kwele Zhəli le mi nyi kenewe kala nya nza wənəa nci, tsagha newe Shala perə. Kwele kwele mbeli nyi kenake dzawe nya kwa wənəa nci, va nya nza Ɔke na kencete nda yipəpa ta wənəa nya dzawe kehe. Ma kwa nake he kala nyaghane kwele kwele mbeli hwa he nyi kempiyi dzeve. “Pa he kemave wənə nya ka mənəfə le sefəa nya ka mənəfə.

Ma ke nza na kanjanga palepa nyane, jara zəzə na ka yipə pa te dawere gale Ɔke kezha gha. Ma vea Ɔkwa nya janga nya nane, pana kanewe yipə pa ta wəne nya mbe nya. Ya ghanza kawəndəə nya ke de pe ma Shala, kedema wəndəə Yəsə Kriste nya ketede Ɔkene, kate nake yipəpa nya keneəƆa kala nya na. Kala nya newe Ɔa Shala le ghəa Ɔke mbe palepa nya. Ashe Shala kanewe mbeli keghe-keghe we. Wənəa wəndə Ɔele ya newe Ɔke nahe. Ashe kanewe nzata wəndə le hwəta ta geva we.

Gətəli ne nde tsəƆwə Ɔke, ghenke yaka meghea Ɔkwesle, ghenke wəndə nya gwədeƆe mbeli nyi te hedi kwa kema ta Ɔke. Ma kanewe ghəa Ɔke Ɔke ne, kala nde ghweneta Shala nya mbe waƆe. Ama nde ghwene nya waƆe Ɔke kala nya zəzə kwəci mbeli we. “Nzama ye heke va wəshia she ma pale satanə nyə kaa zhere ghea Ɔke ka nde ghwene ta Shala nya kewaƆe Ɔkwa. Nda tsagha mene Ɔke ne, kala leberə, sha mbeli nyi kemene slene nyi tididi. Ama te kwa kedaƆa ta slene ta nci ne kakelepe pemə he hwa tse.” (2 Kwer. 11:13,14). Nahe gətəli keghwehepəmte ntse le zəzə ta mbeli yagha he ka nake de ta Shala, ba’a yagha he

kanakε nde mbele hε Yεsε Kriste. “Kayε ghena shε hε va nya ghwelepemte depe wεsea nci gεteli nya kesleke nkwa nya te hεdi we. Tsagha menete nkε yitea dema hε fa Ghena kwa tenga nya zede nya kewanjε nda nkwa ke mbeli. Ghena shε nde ncε zlwεa Kriste, nya nza pa ta nci yipe le Shala.” (2 Kwer. 4:4). Kanakε dzeghwa ta nci hε mbe za nya ghala ghala nεwe. Ka shε ve ntse ta nci yitea ghweme kanewe dzeghwa ta nci mbe ghwe nya kedema kakedi nya dema ghala kwa we: “Vea nkwa shε ne, ghena ta berete nya kesleke nkwa nyate hεdi, yafa yε, wεzege ta meghe nya 'yaghwa nya, 'yi 'yeghwea shε nde mene meghe kwele tepe ta ghweme le hεdi, ghenke nde sleke mbeli nyi kedema yε nda fete ke Shala tsetsenya.” (Ef. 2:1,2). Kezha zamte slene la gεteli fate fate neake geva wezege ta Shala. (1 Zhj 3:8). “Ma kala nya nkε gε, fa nda mε ghena ke Shala, zhεne nda mε ghε ke gεteli katehwεnyε nkε cakedake va gheyε. Hende nda me geva ke Shala, nda hende njayε gewa nkε.” (Zhk. 4:7,8a).

Ma kenza na kajanga palepa nya, ma kenza na ka newe wεfεte nya mbe ne, were na kanakε yipε pa ta wεnεa njε mbe. Pa na ghwenemte wεnεa kezha newe na kala nya nza nkε. Ma ke nakε wεnεa njε na tzawe, vidi va jadafa ne, dema na ma. Ntikεm na ma, ama pa na ncεte nda ke Shala. “Ma kegezi mε, jadafa va ghebe we, ake mε ne, na mε keghwetete ghea be le ghea be gεmε, kaganda va ghebe we. Ama kεncεte nda jadafa ta bεmε mε ke Shala, ka jadafa ghen 'yε kaganda, a ke mε sha Shala, ka nde ntele ma nkε tididi kezha kelemte be jadafa ta be nkε te wεne, kaya bεmte be va yayata beze ghena pεtε. Ma kegezeme: kemenete jadafa mε we, ake mε, kande tserjwε veyi Shala mε, ghena ta nkε shε kwa wεnεa bε wε. (1 Zhj. 1:8-10). “Mimia Yεsε Wεzege ta nkε nde yabe be jadafa ta beme pεtε.” (1 Zhj 1:7).

Zherete ghεa njε ka wεze kwa kema ta Shala yita nde berete, kezha banε nkε kakelemte njε fete ta njε te wεnε, kayabεmte njε le mimia Yεsε Kriste, nya nza zlwεa te. Ma gha ne, mbe

meghe nya, mbe meghe Shala kedema mbe meghe gətəli. Mava ta jadafa da kedema mamza ta Shala, ma kenake na, laka yipə pa nya mbe palepa nya jadafa yaka meghe nya kwa wənəa ɲa ne, Mba na kegeze ne nza nde tsagha pa na Heka Shala, mbe de ɲa ɲke, keleghe ɲa ɲke sha Yəsə Kriste nde mbele ɲkwa. Gheɲke nde sawanyɛ kwake te hɛdi kezha mbele ka jadafa, kapele nda ntse ta ka ghələa kəfi ɲke. Kakele be ɲke shave mbe ɲkwesle, kakelemte ɲkwesle nya mbe ghebe me ɲke perə. Na kesawa kezha kele bə kadze mbe wəɲea ɲke nya ka wəsə meɲele. Na Yəsə kesawa kezha mbede be shave mbe berete ta gətəli he berete ta jadafa pɛtɛ. Vatse yaɓemte geva jadafa ta be. Te kema ta Shala nya kenewe le nya kedepə wəshia ɲa nya mene na te ntikə. Pɛtɛ depe zəzə nya mbe ghea ɲa ɲke. Ashe na ka ntikəake ghea ɲa, le sleke, ta ɲa kwa kema ta Shala we. “Na Shala kendeke be sləme, Ashe kafa ghena weka.” (Pesewəmə 94:9). “Ma ntse ta Shala ne, kwa hweɲkwa ta wənde ɲele ɲke, kanewe ɲkwa nya dzeghwa wəndə ɲele ɲke te pɛtɛ. ɲkwesle le shineɲkwenya dekede she kezha ntikə nyɛ wəndə nya kamene jadafa vewe.” (Jewəbə 34:21,22). “Newe ya newe ɲkwa nya te hɛdi lema pɛtɛ ntse ta nde sleke ɲkwa.” (2 Kwerenike 16:9a). Pana jaɲgate (Zhaɲe 2:24) pere. Cime ke teke wəsə ta David. Kadepəaghe wəsə kne fete ta ɲke. Zlama ya va wəndə nya dema Shala belə fete ta ɲke. Nya dema mbedekwe kwa wənəa ɲke.” (Pesewəmə 32:1-2; pana jaɲgate Pesewəmə 51 pera). Nde mə gheyɛ nyi le bakwe va wəshi nyi daɲeda, kave ɲayɛ zhəne mpi 'ya.

WƏNƏA NDE JADAFa

Ma wəfəte nya ne, nce yance wəshi keyipə pa nyi kwa wənəa nde jadafa ɲke. ɲa male le ɲa za pɛtɛ, nya kedhwe wəshi nyte hɛdi nya Zherete geva wənəa ɲke. Wəndə nya sleke sefəa və nya tsetsenya le de ta geva pɛtɛ. Wəfəte she biyitsa, kala dewe regale ɲke, le nza wəndə kanake wənəa ɲke. Kaganda ne, tsagha newe wənəa ɲa nde sleke ɲkwa. Ma wəfəte ta wəndə nya newe nya na ne, ghəme ntse kwa kala mimi va ghwəyi nya ghwəyi ɲkekala gezete Perewəverebə

1. Wefete kwa gathe.

23:29-33: Wa wəndə nya kegeze kaghala ghala ne, awəma, kedema a kema gɛɾwa kewa? Wa wəndə nya ketseha me le havepe wənə keveci keveci wa? Wa wəndə nya kefa mpa te geva ta ɾkɛ gemə wa? Wa wəndə nya dema ntse ta ɾkɛ kanakɛ ɾkwa wa? Mbeli nyi kebeke le tɛa rɛzɛɾɛ. Mbeli nyi kesede kezha ndɛme wəsə keghwəyi ɾkwa. Bana ka kenewe kala nya nza tɛa ganyeke kwa kwaləkwə. Ganyeke ɾkɛ və kesa, Ama kweterewəmbəa ɾkɛ ne, kahale ɾa ɾkɛ kala shishi nya ghyana. Ka ndaɾwe ɾa ɾkɛ kala dewəzale, wəsə mejele shɛ kadema ntse ta ɾa kanakɛ we, kageze kwete ghena nya tekeleke wənəa ɾa.

Ma kwa yitea zewəvəta wəfətea wəndə nya ne, le shɛ wəsə keyipə pa ta wənəa wəndə ɾelɛ. Keghe keghe kweci wəshi keseda kwa. Ma wəshi kesada nyighe ne, jadafa nyi keghe keghe kwa wənəa wəndə yancɛ hɛ. Kwa nza ɾkɛ, wənə ne, cɛa jadafa nkɛ. Ma ke Shala ne, “Wənəa wəndə ɾelɛ ne, mbedekwe ma ve hwa yayata wəshi pɛtɛ. Dzaweke ɾkɛ fate. Wa wəndə nya kenza kafate wa?” (Zħɛremi 17:9). Make Yəsə zhɛkwa ne “Kwa nza ɾkɛ mbe wəndə, same kwa wənəa ɾkɛ same zeze kwa ndiremi nya kɛɾka kamene məfətəkwə, kaghərə, ka pesle wəndə, ka vale tahe, kamewe wəsəa wəndə, kamene bətələ, kambədəkwə, kanza dzawe, kazlɛ, kaɾwashɛ ɾwashɛ, kakele ghə, kagezhi, pɛtɛ wəshi nyi ndiremi nyi ne, same kwa wənəa wəndə same hɛ kazhərə wəndə wale wale.” (Mark 7:21-23).

1. Kedekede – Ma wəsə keseda kwa ghate nya te wəfəte nya ne, ghenkɛ kedekede. Ma wəfəte kedekede shɛ ne, jadafata keleghe yancɛ ɾkɛ. Lusifer wəndə nya nza waɾe kenewə ɾkwa ve vəshi, ghenkɛ ya kagezeta slea Lusifer. Va nya nza ɾkɛ kande keleghe ne, nahe kambele ɾkɛ va Shala, vatse nza ɾkɛ ka nde jagata Shala. Ma Lusifer shɛ ne, ghenkɛ yaka gətəli. Jangate (Ezayi 14:9-17; Ezɛkiyele 28:12-17) gətəli ne nde ghwene ta Shala nya mbe ɾkwesle se ɾkɛ we.

Le hwenkwa keghe keghe ncɛ geva kele ghə mbe wəndə,

kweci mbeli ne, ka kakele ghə'hε le wəshi nyi va hε, le wəwəsə sla ta nci ŋa kweci, kedema le ghε ba'a le lekweša nyi nza zləvəte. Kweci mbeli zhəkwa, leganyε gezata nci kadema hawe hwa hε va nce hda geva ta nci ke mbeli, kweci mbeli zhəkwa perə ka kele ghə hε va nya newe hε za ma hε ke kweci mbeli le hwelefe ta nci kedema va ganyεa hweta ta nci, ba'a le depe wəsə ta nci kwele kwele. Berete nya mbe geva ta nci ŋa kweci le kweci wəshi keghe keghe. Kweci Biyitsa gε, sepa yasepa hε kahi geva ta nci pelεke te ŋwela le kweci wəshi ba'a ndere ghə ganyε (Ezai 3:17-24). Sepa ya sepa kweci kahi geva nya pate Shala ganyεke ŋkε: "Dzeyi te sebe tezhεre ka fege Shala, ma ka gwedeša kεfi ne, zlaβa ta ŋkε yave nda ŋkε ke hε." (1 Piy 5:5b). "Ma ke Shala ne, kazlε 'ya va fege le kele ghe." (Perewərebe 8:13b). "Mpelεa ma fege ŋezla, mpelεa ma kele ghə tede." (Perewərebe 16:18).

2. Kelε – Wəfətea kelε nya ne, wəsə keyipə pa ta sla ntse ta geva yitea wəshi ŋkε, wəshi kwa wale wale, le vale tahe, məfətəkwə, kwa yakema dzeghwa kelε ne, zla wəshi kara wale wale yamene nkε. Yipə yipə kweci mbeli kwele kwele le kelε. Ma mi le Zhili nyi yipə yipə nyi le kelε ne, kwa Hwenkwa hwenkwa ne, ashε hε kabegeme le za kedema le male we. Zla zəzə ya zəzə hε ba'a tekwətekwəya tekwə tekwə sla ntse nya kwa wənəa nci hε yitea wəshi. Mtsehe yamtsehe geva vale tahe tsetsenya mbe vəa βemə kwa kederε nya. Degheleshi le miyitea zhili, zhili nyi dema mi yite le nyi nza mi yite ne, ashε hε kafεa ghəa hci yitea mene vale tahe kwele kwele we. Kala jadafa nya menete mbeli nyi mbe sədewəme. Tahe kwapake jadafa she dzeyi mbe mbeli kwele kwele. Ma ke Yεsə kaghate nya ne, kala ŋa sədewəme le gwəməwere te nza ŋkε.

Ma ke kweci felehwe sha heka wəndə nya kemene vale tahe, "Kelε" a ke hε. Ashε mbeli kala nyighe kadzembe meghea Shala we. Ma mbe palepa ta shiwə ne, na Zhanə kegezete tididi, ma mbeli nyi kemene wəshi kerεghe, pelεke te ŋwela nza hε va meghea Shala. Na pəwələ kegezete tididi make

ne “Naye kadepe geva ta naye yakapa nyi te geva ta Kriste. Kashε 'ya nkwaheve kwete bela ta geva ta Kriste kazhe rete kageva ta karawa na. Kamene geva we. Na ye kedepe ne wendε nya kejikε geva le karawa ne, kala geva nya kwetεne hε le weka. Kwa nza nkε na Bibeke kegezete, bake hε ama geva nya kwetεne te nza hε. Ama wendε nya kejikε geva le nde sleke nkwa ne, ka nya kwetεne mehele ta nci le. Hwe naye me va vale tahe. Yayata kweci jadafa nyi mene wendε ne, kadzete geva ta nkε we. Ama vale tahe ne, mbe geva ta nkε menete nkε. Ashe ye kedepe geva ta naye yaka cεa sefεa Shala, sefε nya mbe gheyε nya ndeke naye Shala. Gheyε nde sleke ghεa naye. Le ghεa naye we. Na Shala kepahwe naye kwele kwele fεte wεshi nkε te gheyε. Ma kala nya nkε ne, veyi mε geva ta naye kaka nce zlvεa Shala Jangate (1 Kwer 6:18-19). Ma kelabemte cε Shala she wendε ne, katezamte wendε she Shala. Kwa nza nkε na cε Shala she keveyi geva kaja nkε, gheyε yakace Shala she. (1 Kwer 3:17).

3. Gεrεdε – Ma wεfεtea gεrεdε ne, ghenke yaka yipε pa ta jadafa ta ghwεyi le berawe. Wεsε nya nake gεrεdε ne, zeme yazeme nkε. Ashe kanehε wεsε nya ganyε le nya ndiremi we. Kala mbeli nyi kezeme wεsε kwa mte mte zeme yazeme mimi hε le kweci wεshi nyi fεake nkwa shala kezeme. Ma wεsε nya zama ne, kazhεre geva ta nci hε kareda le sa kwεca, le sa teba me nci ba'a le zeme teba kwa veηε. Kwa nza nkε zεηwe yazegwe geva ta nci va teba she, tagha veηε tanci le ncia nci. Biyitsa zhεkwa beze yabege mi va teba kakele zereghwe kase. Na gεteli kehwepyi hε mbe mewe ta teba. Ashe za kedema male kambeleke ghεa nkε shave mbe sene nya ndiremi nya kedema le berete ta Shala we. Ashe mbeli kageze ghena te ghwεyi va mpεzli we, ama na Bibeke kegezete: Ashe mbeli nyi keghwεyi kazeme meghea Shala we. Mpεzli ne, wεsε kezeme nya ganyε nkε we, ama wεsε kesa nya kepesle nkwa, ma kesehwe wendε ne, kaza mehele ta wendε nkε. (1 Kwer 3:16-17; 4:18-19). Ma mbeli nyi kesa mpεzli ne, kala kagεzhi kefi mene hε. Ma kesahwε hε ne, kapesle wendε hε ve, pale ghεa nci pesle kweci,

Ashɛ hɛ ka mene tsagha kedema hɛ kesakɛ wəsə kesa we. “Ma wəsə kesa ne, ka nde yidurkwa zhɛre ɲa ɲkɛ, ka nde tseha mɛ zhɛre ɲa ɲkɛ. Ma wəndə nya keghwəyi ne, ashɛ kanza ka nde ntsehwele ntsehwele we. (Perewəwɛrebe 20:1). “Ma Laka wəsə mahaləgəa Mowize ne, ma kembel-enyɛ wezege va yitenyɛ kasa mpɛzli kaghweyi ne, pa mbeli kabeza le pelɛ.” (Deterəneweme 21:18-21). Ma mbeli nyi keta wəsə keghwəyi ɲkwa le nyi kepamte ba’a nyi kesa ne, yipəyipə fete ta nci. (Perewəwɛrebe 23:21; 28:7). Make Bibe le gɛ, “yaka yate mbeli nyi keseneve sa wəsə keghwəyi ɲkwa le nyi kejike kezha ghweyi hɛve, le nyi kegeze ne kaganda ke hɛ sha ghena ta mbeli nyi dzawe dzawe. Ama ashɛ hɛ kageze ne kaganda kekɛ sha ɲa mbeli nyi dema fete ve kezha kema zhɛme.” (Ezayi 5:22). “Awema yate wəndə nya kesa nda wəsə kesa ke nde ghedekwəa ɲkɛ kezha banɛ ɲkɛ kaghweyi nda newe wəsə hawe nya mene ɲkɛ ɲkɛ.” (Habakəwəkə 2:15). “Kedepe yɛ kazemema meghea Shala ka bətələ weka. Mba yɛ kaghwete ghəa ɲayɛ, yɛ ka mɛfətəkwə, le nyi kezɛre kweci wəshi gəmə kala Shala, le ka vale taha le zhəli nyi kezɛren’ji kami le ka ghərəa kɛfi, le ka harəmə zlaɛ le mbeli nyi keghweyi le ka ɲele ɲkwa, le ka ɲwashe ɲkwa, mbeli nyighe pɛtɛ ne, kazədəkɛ meghea Shala hɛ we.” (1 Kwer 6:9-10). “Na mbeli kedepe slene ta geva vake taha wəshi kereghe mɛfətəkwə dzeghe mɛlɛ. Mene slibe ghwɛ, mpa, dzeghwama ntse, hwepe wənə, tseha mɛ, nde nehe ɲkwa nda nza mbeli kaka ghəmə, harəmə, ghwəyi, ɔrawe, le kweci wəshi kwa ndiremi kala nyi Biyitsa, gheɲkɛ yageze ɲayɛ ‘ya tsetsenya. Jadafa nyi mene me te hɛdi tsetsenya dɛ, be.” (Gal. 5:19-21). Mba yɛ keghwəyi le tɛa rɛzɛɲɛ, hɛ nde ghwete wəndə yitea ghena nyi ndiremi kamene. Ama pelakɛ mɛ sefəa Shala, vidikɛ ɲayɛ ɲkɛ. (Ef. 5:18).

Yəsə yaka belagaji yɛməa mpi. Heka yaheka yayata wəndə nya zhɛ nda ndere ɲkɛ, kase shɛ. Make ne: “Ma ke zhɛ nda ndere ke wəndə, se ɲkɛ kasa yɛmə va ‘ya wa’a ke. Fa mɛ gheyɛ mbeli nyi zhɛ nda ndere, nde mɛ yitea yɛmə gheyɛ mbeli nyi dema cɛdɛ ve, nde mɛ kapa wəsə kezeme kazeme yɛ, nde mɛ pave mɛ gi, gəmə, ashɛ le cɛdɛ kwele kwele

we, pa mē wēsē kesa ba'a ŋwa, va ma nda vanda mze kwabete wēshia ŋayē yē te wēshi nyi kadema mbeli kabehe ve ma? (Ezayi 55:1). “Wēnde nya keyete ghena tada, kate hwē yēmā nya kedema kakidi shave mbe wēnēaŋkē. Ghena ta sefea Shala nya te kemave mbeli yageze Yēsē Tsagha te vecia shē, kenaka mbeli kakemave sefea Shala kabawe. Va nya nakama Shala ndekenda zlēvō ke Yēsē.” (Zŋŋ 4:14).

4. Hwēlē – Ma dehētē nya mene nya hwēlē ne, meḍu yance nde wēnde nya kedema slene. Wēsē nyi kehite geva kamene mbeli tsetsenya ne, heshi kedema hende mene 'ya, a ke, ma wēndē nya kala nyagha ne, katede ŋkē dzembe kelenja ta gētēli. Ka sekwe Shala wēndē nya kala nyagha we. “Kade slene wēndē nya kala nyagha wē. Keveci keveci de wēshi gemē kē.” (Perewēvrebē 21:25-26). Ka sekwe nda berete ke yē ta ŋkē le ghena ta Shala we. Ashe kade kale sha cē ke sekwē ghē kezha tsene le kweci kakesakamagheke kezha tsahē Shala we ba'a kezha begeme le kweci mbeli nyi keyete we. Ma wēndē nya kala nyagha ŋiyitsa ne, kade kaleke ghena ta Shala nya keshave mbe Bibeles jike le ka Kriste we. Kwa nza ŋkē shave mbe Bibeles nza mbeli kakemave ghena nyi kemtsehe nda berete ke yē ta nci weka. Ma ghena ta Shala ne ghenkē yaka ghena ta mpi. Ma meḍu kemene slene te vā ŋkē ghene vō ŋkē. Ashe nya kala nyagha wēsē kehite geva we. “Ntse me geva kadza ki kwa mē degħa nya mentēawe.” (Lk. 13:24). Ma ke hekake ŋa Shala bēshi kezha baŋe na ndekenda wēnēa ŋa ne, kahe kahe se gētēli sha għa “Le zlegwē dze mbe Megħe nya pelē ghweme mbeli.” (Mt. 11:12).

Kageze ŋa ne: Yagħa na kampi dzeve bēshi negħete hende kedema te kwete vō ke sha għa. Nda kase vō sha gētēli weka. Keveci keveci geze na gē: zla hende mpi dzeve 'ya, heshi tsetsenkwā mpi dzeve 'ya pa. Nda pēŋe mte te vō nya dēpema na. Kade mte na kadema kedēpe shala. Kedēpe hwenkwā ta mbele na gēwe, kedēpe Kriste nya kampia ŋa na ŋiyitsa we. Vatse zlapē nda Shala ke mbeli le geze ne, “Ma kafate zlapē ta Shala yē bēshi nya, mba yē kehwempemte

wəneə ɲayɛ kazhene nala ghə. Kala nya se yɛ kamene kadema fa ghena va Shala kwa seyɛ kadzeghe berete ta ɲkɛ kwa mte te berama.” (Heb. 3:7-8).

Ma kwa nza ɲkɛ 'yɛmbea hwələ yadzeghe melɛ kweci hwelefe le ne, vatse ne, wəfətea hwələ teke ne, wəsə ke yipə pa ta dzehe melɛ va zereghwe kedema va yaka keghe keghe ya nɛɛ ɓe ɲkɛ. Zlera yaghaɓlone he ve. Yɛ ta nci ne te kweci wəshi kala slərəa wəfe kadema yɛ ta Shala, wəshi nyi dema mpi hwe ya yɛ hɛ wəsə nya gezete nda zlera ke hɛ ya tekwə tekwə hɛ. Ma ke Bibeke gha ghəɓə ne, heka ke Shala nya keyɛ ka kamade nya kata kata ke denke nda wəneə ɲa na. “Kwa nza ɲkɛ, dzeghwa ta wəndə nya ganyɛ ne, Shala nde sleke.” (Pəsəwəmə 37:23). Shala nde wəpene dzeghwata wəndə nya ke zlama le hwəɲkwa ta ɲkɛ. Ma ke tedenyɛ ɲkɛ ne, kwədema nke gwərape... Ma ke Bibeke ne, Ashe same kwa zewəve ta ghwemə, te se wəsə ke kele kasate, Shala nya ke meha ghwə nde te slete ɲkɛ. (Pəsəwəmə 75:7-8). Ma ke Shala sha ka lzerayile mbe wəsə mahaləgə nya nde nda ɲkɛ ke hene: “Yashe mbeli kanakɛ nki ghɛ ɲa ka pəsa wəzege tezata ɲana kedema zheamakwa ka dzeghə melɛ, Raɲa zlera, kamene slibe ghwɛ, kande fa ghena va mbelia kwa hədi ba'a kweci 'ye 'yeghwe keghe keghe kala wəndə nya kemene wəshi nyi zlera ndiwendi, ma wəndə nya kemene wəshi nyi kala nyighe ne, wəndə nya ndiremi ɲkɛ kwa kema ta Shala nde sleke ɲayɛ. (Deterenewəmə 18:10-12). Ama pelɛ te ɲwela tenza kelɛketi le mbeli nyi kemene ghwɛ le nyi kemene məfətəkwə, le nyi kempa ɲkwa, mbeli nyi kehawe va wəshi nyi zhɛrete mbeli kashala, le yayata wəndə nya kede tsəɲwə le yɛ mene ta ɲkɛ. (Shiwe 22:15). “Mba yɛ ke 'yewe ghena va mbeli nyi kegeze ghena le mbelia kwa hədi le ka mene slibə ghwɛ yagha hɛ kazhɛrete ɲayɛ kakareda kwa kema ta Shala. 'Ya yaka Shala nya kesleke ɲayɛ.” (Levitike 19:31). “Make geze ɲayɛ mbeli: kwədiɓe ka 'yewe ghena va mbeli nyi kegeze ghena le mbelia kwa hədi, nyi ke tenɛɛ ɲayɛ wəshi kete mene geva, zenete nda me keke: kali wəndə sha Shala ta ɲkɛ weka? Tsema dza mbelia kwa hədi ka gezeke da ghena ke mbeli nyi le mpi wa? Ma

ke zhene te da na kehe tsa ɲa ne, banji he kasə sha gha biyitsa we. (Ezayi 8:19-20).

Ma kwa janga palepa nya na ne, Shala nde 'yiwe va gha keza mpiyi dzeve da ka serake nza ta ɲa ka ɲake. Ama mehela ta hwəle nya mbe gha nya ne, ka veɲa zeze nde kegehe kegehe. "Tsema te geze ka mechedo. Tse wai: Bada 'ya kashə dzawa wətse biyitsawe, kashə li kamene kweci wəshi ka wale wale we: Ma tsagha zeze nya be mehele va gha de, ndaɲe nza te farfa nya va Yesə Kriste, le zlama ta ɲke, le zleva ɲke, le zha ba ta ɲke nya te ɲwəda kezare te Yesə Kriste na. Kwa nza ɲke ghezlene va mbeli nde te zhere ɲa ka mava ta gətəli... Kwa nza nde mte yaglazlənə he ve ghala yake geva he. (Heb. 2:14,15). Səfəa nya ke tsekwə ɲa nya kezha mpi dzeve mbekema de, ɲtiɲtiɲe ɲke kala 'yembea hwəle weka.

5. Deghwava – ne wəsə kesada nya kedehwe mimi ɲke we ma wəsə nya de ɲke kance be ne, hwepe wənə le zamteghə, le ghweze me, le kweci wəshi kwa ndiremi nyi kwa wənəa wəndə ɲele. Yayata wəndə nya nza hwepe wənə hwe, mbe ghweze me ɲke ne, gare kakeleghe ɲke kadza təkwe. Gare hwepe wənə nyagha kamenete kazeme fela ɲke gəmə. Gare kapəɲate yitea pesle wədə perə. Wəre na ka herete wəshi nyi ndiremi nyi mene na, tsa gha bere Yesə kambelete ɲa va wənəa nya ndiremi nya. "Tsetsenya ne, ba 'ye ke hwepe wənəa biyitsa." (Genezə 45:5). "Sereke hwepe wənə, Ldeke lde, beze ma mehele ta ɲa na ma, ghena nya ndiremi nyagha." (Pəsəwəmə 37:8). Lde gheke peste ɲkwa, hwepe wənə dzawe, kwəteshe hwa wəshi nyi ghe kedema ka mce nya heremə we. (Perewəvərebe 27:4). Mba na ke ghada ke mehela ta ɲa ka hwepe wənə kwa dza nde mbe Ka 'yi 'yeghwe dza hwepe wənə. (Eccl. 7:9). Tsetsenya ge, neghamte mə he pətə, hwepe wənə, 'yaghwa mehele, bətələ, ɲele ɲkwa. (Kwel. 3:8).

Kwele kwele mbeli ke zeze, bere he ka gwədakwəte hwepe wənəa nci le wəsə kesa. Ama "Te tsa nci, nci, nyagha ne,

kala ghwɛa dewezale nke.” (Deterenewome 32:33). Ma wa ghenana ne, zedeke newe wɛndɛ nya nza wɛnɛa nke mpɛfɛ va jadafa. Ama ghebe le nɛabemene, Shala yaka wɛndɛ nya kewa be nɛabɛ ghenana kebezemte bembeli, de mɛ kajaga ta nɛayɛ” ke Yesɛ weka. Na Shala kemeduyi be kezha kelemte be jadafa ta be te wɛnɛa. KENZA nke ghebe perɛ mbe kela nda nɛa wɛndɛ nya kebezemte be ghenana mɛ te wɛnɛa kede ghebe ka temɛ kwelɛnɛle she.

6. Shishi – Veshi ne, ganyɛ ke nke pa ghwetete ye Adame le Hawa katedɛji hɛ ka dzembe jadafa mbe wɛve nya veyi hɛ Shala kwa. Se tagha zhɛre nɛ nke ka nde ndiremi. Na ganyɛ nke kezanyɛ. Se tagha she biyitsa dzawa jaga kwelɛ ye shishi le wɛndɛ nɛle. Newe ke gɛtɛli ne, Shala kedɛhwe wɛndɛ nya ghate nke kepate le male ta nke. Ntake zle ka zhɛnda. Ke ndeke nda meghe Shala ke gɛtɛli te ghɛa hɛdi we. Ke wɛndɛ nɛle ndeke nda meghe nke te ghɛ hɛdi le wɛshi nyi te pɛtɛ. Nda kwete zle nya dzawɛ, nya kepesle wɛndɛ, nya kese nya va gɛtɛli ya kwa wɛnɛa nɛa pɛrɛ ne, gare kafɛake nɛa kenza le zlama kwɛ ya kweci kaghɛdɛ kwɛa nɛa nza kazlama weka, ma gha gɛ, ashɛ na kazlama we. Zlaɛ le mbeli nyi kemene slene ta Kriste perɛ, kedema hɛ kentsehwele mbe slene nya mene hɛ kaya ghɛa nci ne, kate dzawa wɛnɛa nci zle kahere hɛ. Ma tsagha ne, kate zle hɛ va wɛshi nyi kemave kwete wɛndɛ mbe va kedema te tere, ba’a zlɛvɛa slene ta kwete. Jara tsa nda n’wɛsɛ hɛ ke Shala tewɛmbereke slene ta nci, mba hɛ kezle va ghɛa nci. Ma zle ne, mehele nya ndiremi yavenda nke ke wɛndɛ. Kalɛ wɛndɛ kabeze kwete wɛndɛ le ghwɛ va nya ndake slene ta nke. Zle nya kwelɛ za le male ta nke ne, gare kabezemte ghɛa nci pɛtɛ, kabezemte zlama ta nci mbe nza ta nci pɛtɛ perɛ. “Keseve da megela, dekwede le wɛnɛa nɛa, hɛmɛwɛve da mbe dzeve ta nɛa nyi nza berete mbe. Ma de nya le berete ne, nɛnɛ nɛnɛ nke kala mte. Zle biyitsa ne, nɛnɛ nɛnɛ nke kala nkwɛa nya ntishɛ mbeli nyi kempe mpɛ te. Kala ghwɛ nya kemehate geva tse ye, kala ghenana ghwɛ nya ghɛzlɛnɛ mbeli ve.” (Cimɛa Selemane 8:6). Zeze nya ndiremi ya vɛ nde kadzawa wɛnɛ ’va wɛndɛ, nya kenza

bera ka keleghe ŋa kapesle ŋkwa. Nyagha ya kemene geva dzeyi ki ghe. Zle ya ke sada yaka ke kweci mbeli mbe nza ta nci.

7. Gwabe – ma Gwabe ne hedi ya zeme ŋke, slea nya kwadi, berawe. “Kwa nza ŋke dehwe cede yakaslere beze ghena pete.” (1 Timete 6:10). Ashe kwa Congo nza kwenci gwabe nya ke zeme mcili ha he ka wetesle ve, wende nya ke berawe ne, ka vele wesə nde we. Gha nza le titikwe ŋa na tagha ne, ka nave ŋa wesə ŋke we. Ida tsene ya tsene wəshi ŋke ŋke. Yesə le ghəa ŋke nde geze ne, “Tsenema wəshi mcələ ye kwake te hedi ma. Kabeze ye lema le dene, kapetekwe ce ka ghənea kəfi kezha fe. Tsene mə wəshi mcələ nyi ketekemane ŋaye pele ghweme, te ŋkwa nya dema ka ghənea kəfi petekwe ce kezha fe. Tewəmbəreke te nya wəfərəke wəshi mcələa ŋa na, te ŋkwa she wənea ŋa. (Mt. 6:19-22). Akane le mbeli nyi ki ghəa ŋke pele, kezamte mpi caci təwəmbəreke hya dehwe mze kwa ghəa le mze kwa tere le lekwesta nyi nza zləvete ŋke. (Zhezewewe 7). Zhewəda lsekariyet, nde təkwə təkwə Yesə, nahe ke pesle ŋke va nya za mewə ta cede ke zerete ka nde pesle ŋkwa, ma ke Yesə sha mbeli, “Yate me ghəa ŋaye va da ntse yitea wəshi, ma mpi nya ganye kezha wende ne, laka mcələ nza wende kakemave we.” (Lk. 12:15). Wa nya ghena ta kwete nya wende mcələ, “Ma ke mbe ghəa ŋke de: tsema temene 'ya tse wa. Ŋkwa she va 'ya hezha bete wəshia da beshi kava we. Ma ke ne: Na 'ya kedepə wesə nya temene 'ya, pa 'ya nzlamte tame ta da, pa 'ya slate nya wəba ma ke nyi, kezha bete ha ta da le kweci wəshia da kwa. Nda tegeze nda 'ya ke ghəa da kwetere wəmbəa ŋke: Gha biyitsa ne, wəshi kezeme yava gha gare va kwele kwele. Yawa zhenake mpi, zeme, sa wesə, beheke ghəa ŋa. Ama ke Shala she ne; wende, gəzhi na we. Bəshi hevidi nya tekele mpia ŋa 'ya. Ke wa tenza wəshi nyi tsenete nda nyi na ke ghəa ge wa. Pa Yesə mtsehete ghena she: tsetse mene nda geva ŋke ke wende nya ketsene wəshi kwele kwele kezha ghəa ŋke, a she wendəa she kande geləpi kwa kema ta Shala we.” (Lk. 12:17-21). “Wa nde nza kaketeke wende, kekemave wəshi

nyi te hedi nke pɛtɛ bɛtɛ mpia nke wa?” (Mk. 8:36). Make Yɛsɛ: “ Mba yɛ keheha yitea wɛshi kezemea naye... za ma geva ke lekwea... Wɛshi nyi pɛtɛ ne, gheni yazele felehwe ta kweci mbeli. Nahe yite naye kedepɛ kade wɛshia shɛ yɛ. Zelete mɛ ghena ta Meghea Shala, Shala nde teve naye nya ketene. Tewɛmbɛreke te nkwa nya wɛfɛrɛke wɛshi mɛlɛa naye yɛ, te nkwa shɛ wɛnɛa naye.” (Lk. 12:22,23,31,34).

8. Gɛ tɛ li – yaka yitenye mbeli nyi kesla tsɛnwɛ pɛtɛ, ghenke nde ve ghena tsɛnwɛ dzawa mɛ va hɛ pɛtɛ. Ma wɛfɛta nke nya newe nya na ne, ghenke nde ya wɛshi nyi newe nyi na kwa wɛnɛa wɛndɛ nɛlɛ nya pɛtɛ, 'ya yaka meghe kwa wɛnɛa mbeli pɛtɛ ke sha ghɛa nke. Na Yɛsɛ kegha kagezete ɔɛ ma ke ne. “Gɛtɛli yite naye. Wɛshi nyi ɔɛ yite naye yade yɛ kamene, se te kwa ghate veyi geva nke kezha pesle nkwa, kashɛ nza mbe kaganda tɛape we, va nya dema kaganda ve. Ma nda sla tsɛnwɛ nke, va nya nza nke kande tsɛnwɛ nda geze nke tsagha. Ghenke yitenyɛa tsɛnwɛ pɛtɛ. (Zhrj. 8:44). Ma kegeze mɛ kanya kwetɛnɛ mɛ le Shala zlaɔɛ ke me ne, mba mɛ kaolzeghwa hwa nkwesle ne, tsɛnwɛ yaslave mɛ le wɛshi mɛnɛ mɛ, le nyi geze mɛ. (1 Zhrj. 1:6). “Ama pelɛ te nɛwela tenza kelɛketi le mbeli nyi kemene ghwɛ le nyi kemene mɛfɛtɛkwɛ, le nyi kempɛ nkwa, mbeli nyi kehawe va wɛshi nyi zɛɛrete mbeli kashala, le yayata wɛndɛ nya kede tsɛnwɛ le yɛ mene ta nke. (Shiwɛ 22:15). Hwa wɛshi berefanɛ nyi dema Shala kade ne “negha fɛte tsɛnwɛ et wɛndɛ nya kesla tsɛnwɛ. (Perewɛvɛrebe 6:16-19).

9. Saseregwa – nya ne, zɛzɛ nya kwa wɛnɛa va wɛndɛ nɛlɛ pɛtɛ yancɛ nke. Te wɛfɛtɛ nya ne, ɔɛke ɔɛke nde, ke ndiremi nyɛ, tɛa hɛ va jadafa nya mene nde keveci keveci, ghwɛlɛ nde. “Na sefɛa Shala kegezete dazhɛ dazhɛ, ma takwa takwa ve kekidi ta hɛdi ne, kateserɛke yɛ ta nci kweci mbeli kalɛnji yitea sefɛ nya keghwete nkwa le teke ghena ta gɛtɛli. Pa hɛ senɛke nda ghɛa nci ke ka mbedukwɛ le ka tsɛnwɛ, na zeze nya kwa wɛnɛa ka tsɛnwɛa shɛ kerafete geva kala lamba, le le nya keshave mbe ghwɛ.

10. Ntsə – nya nake nya na ge ne, tsagha ntse ta Shala kanewe nkwa patema, ya kwa wənəa wəndə ɲeɛ ɲke. Wəsə she kadema Shala kanake we. Na Shala kedepə yayata wəshi pətə. Na kedepə zəzə le wəsə nya de wəndə katemene te wəfəre.

11. Ghənia ghwə – Ma ghənia ghwə nyi nake nyi na dzasle yitea wənə nya ne, ghəna ta Shala nya dzeyi yitea wənəa nde jadafa ya nce ɲke. Kwa nza ɲke ashə Shala kade mte ta nde jadafa we. Ama de ɲke ne, pa mpiyi nda dzeve te jadafa ta ɲke kezha kemave mpi nya kaghala ghala ɲke. “Tsagha tezlama mbeli nyi pelə ghweme yitea kwete nde jadafa kwetɛɲe nya kezheremte nza ta ɲke va jadafa.” (Lk. 15:7). Ghənia ghwə nyi ne, geze ya geze hɛ te Yəsə: “Wa nya Gamea Shala nya kekele jada ta mbeli te hɛdi nya.” (Zhr. 1:29).

12. Nde ghwene ta Shala – nya nake nya na ne, ghəna Shala nya kegeze ɲa geva. Yayata wəndə ɲeɛ nya kebeze ghəna ne, geze yageze nda ghəna Shala. Na ke she ne: Mpiyi dzeve, pelake wəɲe ta Shala dzawa wənəa ɲa ɲke kezha mceɲa kaganda. Ma gha nde janga palepa nya ne, kageze ɲa ghəna Shala bəshi kezha zhere na ka ɲake.

13. Ghedepə – Ma ghəna nya te ghedepə nya ne, wəsə keyipe pa te sefəa Shala nya kence nda jadafa ta ɲke, ke nde jadafa kezha depete jadafa ta ɲke ɲke. Mate wəfətə ta wənəa wəndə ɲeɛ nyi nake nya na ne, pelə gha te ɲwela sefəa Shala nya gezea she me we. Kashe ɲke nza te ɲkwa nya kwetɛɲe le jadafa we, kwa nza ɲke, jadafa yaka meghe kwa wənəa shə. Vatse nza sefəa Shala peləgha te ɲwela.

WƏFƏTE KWA BAKE

Ma wəfətə nya ne, yipe pa ta wəndə nya keghate kanake jadafa ta ɲke. Kate kemave ghwə ta Shala 'ya va jadafa nya kezlaɓa 'ya kampiyi nda dzeve ke Shala ke. Pa dɛhwe

2. Wəne nya keghwenemte geva.

kayaḅe nda jadafa ta ḡke Shala. Mbe gha ḡke kaghweze Shala le ye. Na me kenake nde ghwene ta Shala le masalame te wəfəte nya, ghena ta Shala nya teghweme nya kemene slene yance ḅe ḡke. “Tewəmbəreke, ma ghena ta Shala ne, bereteke nde, te ghweme nde le mpi, za ma nde ke hwa masalame nya nza me te bela ta ḡke bake pəte nyetse nyetse. Ghena she wəre katsaslemte ye jikete ta 'ye 'ye le dudu nya mbe, geze ta ḡke wəre ghena she kanehemte ye mpi le shinanḡwe, kameha ghwe te sla ntse le zeze ta wəneə wəndə.” (Heb. 4:12). Nahe keveyi geva kezha mte wəndə kwetere zhigə. “Pətea yayata wəndə katemte kwetere zhigə, ma kwetere wəmbəa ḡke ne, nda meho ghwe ta mbeli Shala.” (Heb. 9:27). Te kwa kadaḡe ta ve ne, nde jadafa le wəndə nya kedema ka ye, Yesə nde mbelə kwa ne, tse ghwe kwa ghaha ghala te dzembe he.

Ma te kwazeme ta wəfəte nya newe nya me, me gereḡe nde ghwene ta shala le 'yi'yea gheə wəndə ḡeḡe, ma wəsə nya dende kageze ḅe ne, ya gheḅə de, ya gheḅə dema de ne, pəte ḅəmtea katemte. Kwa za ḡke nahe wəndə ḡeḡe ketede kadzebe jadafa se vəshinye. Dzawe de geva ta ḅe mə, vatse za cəde mə kwele kwele kezha lekweza, le zeme wəsə kezeme, ba'a kezha hite megela. Wəsə nya ndiremi ḡke kezha gha kede geva ta we, ama wəsə nya gama ne, pana zezete kate ghereḡe na kwa kema ta shala nya nza na ka ḡanke pəte le geva ta ḡa, ba'a le mpi ḡa. Wa ghena nya te zhene nda na ke Shala kwa nza ḡke nahe na kedehwe geva ta ḡa Zama ke gherḡe wa?

Fate ge, geva nya dena ḡa nya na yitea vədi le sla ntse le yitea wəsə ne, kate zeme menteda. Ama sefəa ne, kate ghereḡe ḡke kwa kema ta Shala te və nya temeha ghwe ta mbeli ḡke.

Ma wəfəte nya newe nya na ne, wəndə nya mbe jadafa se ḡke, pa kaghwenete sleme ta ḡke kafa ghena ta Shala pa ghwenememte wəneə ḡke kezha dzawa de ta Shala. Wəndə nya ghate sefəa Shala kence waḡe ta ḡke hwa ḡkwesle nya

kwa zewøve ta wønøa nkε. Nahe waŋea kaganda ta Shala kudzawa wønøa nkε. Nahe keghate nka nkwesle pεte same kwa. Ma kaganda ne, te nkwa nya nza waŋe ne, kate hwe nkwesle. Nahe de ta Shala keghate mbela wønøa wøndø nya kemte mtea shε. Zla same ya same jadafa kwa kala nya nake wøshi kesada nyi mø kasame kwa wønø nya teke nya. Ghweze ya Ghweze hε kasame kwa wønøa shε.

Gha nde mene jadafa, pelake Yesø nya kawaŋe nya te hedī kadzawa wønøa nja nkε. Ma tsaghane kate samenyε nkwesle le slene ta nkε pεte same kwa wønøa nja kala nya nake na te wøføte nya. Ma Yesø ne, “Ya nde waŋe nda kwa ke meli. Yayata wøndø nya ketøkwø tøkwo na ne, katedzeghwa nkε hwa nkwesle we, ama katekemave ghwødødø ta nkwa nya kebeghe kadzete kwampi nkε.” (Zhrj. 8:12). Yaka ya te mbeli nyi kedehwe nkwesle zama ke waŋe. Ma kwa dzembe cε Shala Yesø mbe kwetevøne, “pεte nkakave mbeli nyi kepamte wøshi le nykepa shave mbe, pa tsetsekwate tabelea ka mbede cødø ba’a kwarawalea ka pamte ghedøpe te kwa. Ma ke sha hε ne: Na Bible kegezete: kace kasekwø ghø teheka cøa da mbeli. Ama gheyε ne, na yε kezherete kabeleø ka ghøraø kefi.” (Mt. 21:13). Wønø nja ya kace nya geze nkε weka. Deke kezha yaðe ðe jadafa ta ðe sawa Yesø nahe we, ama kezha mbede ðe shave mbe berete ta gøtøli le megheø nkε perø. Ma ke Yesø ne: “Ma kembelete nja yε wøzege ta Shala shave mbe mavene, kaka hedī tenzaye fate fate.” (Zhrj. 8:36).

WØFØTE KWA MAHEKE

Ma kwa maheke ta wøføte nya ne, yipø yipø nde le wønø nya vødi va jadafa nya kempiyi dzeve ke Shala le kaganda. Va nya nza nkε nahe kedøpete jadafa ta nkε kwa nza nkε na kemenete wøshi nyi ndiremi kwa kema ta Shala. Na Yesø kesawa kwake te hedī, pa yete mte te jadafa ta nkε, kezha kemave yaðe ta jadafa ta nkε nkε. Ma vøø nkwa nya newe yipø pa ta shøghwø kwa slekwa nya mbe dzeve ta nde ghwene ta Shala nya nde ne, (ma nde ghwe ne ta shala

3. Wəne nya ke yete ghena ta Shala.

nyagha ne, geze ta nke ne, ghena ta shala), ma kwa nake nke te wofete nya ne, pa halia nke slate geva. Pade ta Shala nya mbe Yesu Kriste dzawa wonea nke. Ntong nke kazeze sawa te Yesu Kriste gamea Shala kezha yabe jadafa ta mbeli pete. Nya keyete mte te shoghwə kwa slekwa te ghea mbeli pete fiyitsa. Pa mbeli pesleve le ghweda, pa mbeli pedeke nda ghe le tige. Kala zlowe meghe. Pa mbeli banate dzeve ta nke le seda ta nke te shoghwə kwa slekwa tewambereke jadafa ta be. Ghenke ya keslamte hali hwa wonda nya nda mpiyi dzeve nke te jadafa ta nke. Ghena ta Shala ya kadaweregəle nya newe wonea be me kwa. Ma kenza nke kanga ghena ta Shala mbe Bible, ya fa ya fa zape ghena ta shala nke ne, katedepete ba'a katenake wonea nke nke. Ka newe newe nke nda 'yi wonea nke jadafa. Ma Tsagha ne, hende ya hende nda geva Shala. Ma kweterewombəa ya yabemte geva jadafa kwa wonea nke ne, dzawa ya dzawa wonea nke de ba'a zhehəlia Shala. Nda te gha nke kafa wose nya kerafete geva mbe pesewəme: "Dekwede nde sleke nkwa le mbeli nyi slesla həlia nci, kakemane mbeli nyi kekelemte zəzə ta nci te Shala nke pete." (Pesewəme 34:19). "Kate mbele mbeli nyi slesla həlia nci nke, kate pede nda zhia nci nke." (Pesewəme 147:3). Ma ke Shala Zhekwa: "Wa nyi mbeli nyi newe 'ya nyi, mbeli nyi kestrifemte ghea nci, nyi sla həlia nci va wose kwa wale wale le nyi kezlama le ghena ta Shala." (Ezayi 66:2b). Na sefa Shala le de ta nke keghate mene slene kwa wonea nya ganye nya – ma kezəzəte mte ta Yesu wonda te shoghwə kwa zlekwa le mimia nke nya keshəkemte geva te ghea jadafa ta mbeli, pa wonda yete ne, kayabe nda geva jadafa ta nke. Kate kemave sleke ghan nya kwa wone wonda she tewambereke nya yabemte nke mimia Yesu wəzegə ta Shala, kake lemte nda geva jadafa ta nke te wone fate fate. (1 Zhi. 1:7). "Kwa nza nke kwele kwele dehwe mbeli nyi te hedi Shala, vatse ghwenake wəzegə kwetəa nke nke kesawa te hedi, yitea kemave mpi nya ka ghala ghala yayata wonda nya keyete wəzegea she yitea dema nke kaza." (Zhi. 3:16). Pana jangante perə. Na sefa nya ka menefe kedzawa wonea nke tsetsenya. Tsetsenyanye ne, na kedema ghena ta hedi lema le woshi nyi te pete.

Ama kade Shala nke ba'a ghena ta Shala kwa nza nke na Shala keveyi de ta nke kwa wənəa nke. Ma wəfəte wəshi keseda nyi ka jadafa nyi keghekeghe nyighe ne, na he keshavenji pele njwela va wənəa nke tsetsenya. Ya gətəli samenyə kwa wənəa nke ne, ashe kaslenyə cakedake we le wənəa she we. Newake wəfəte she zhekwa, gi, mbe newe njkwa nya kweterewembe gətəli ma zəzə nke ne, katekemave hwenjwa kedzawa wənəa wəndə nya nke zhekwa. Geze ya geze de ghena Shala kezha ya ghəafe mə le sekwe ghə, kezha kemave berete mə kampa le gətəli nda dəpə hwenyə nke cakedake le ghebe.

WƏFƏTE KWA WƏFAĐE

Ma wəfəte nya ne, yipə pa ta nde Kriste nya kekemave kwelənəa Shala ba'a kelemte geva ta jadafa ta nke te wənə laka zlafa ta Yəsə Kriste nde mbele njkwa le nde sleke njkwa ta bəmə. Vatse demanjke kafeghe kedema le banə nya banete Yəsə mbeli te shəghwə we, kemte wəshi nyi te hədi lema she. Ghenjke biyitsa, kemte kemte wəshi te hədi lema Pətə. (Gal. 6:14). Na keyete mte Yəsə te Shəghwə kwa zlekwa le kaganda, kezha banə ghebe kanza ka mbeli nyi kempə mpə laka jadafa, ba'a kambeli nyi teghweme laka mene kaganda perə. (1 Piy 2:24). Yayata nde Kriste pətə ne, na kehite geva kezha nza nke ka wəndə nya kebanete geva te shəghwə kwa zlekwa laka hədi lema. Ma wəsə nya de Shala ne, mene slene, geze ghena le zəzə ghena kala nya nce de sefəa Shala. Mba ghebe kefa ba'a mba mə kezele wəsə nya de geva. (Gal. 5:16,25). Na kegezete geva biyitsa: "Zele mə hwenjwa kenza Kwelənə le mbeli pətə, ba'a kamene nza nya keveyi geva kaja Shala. Ma kedema wəndə nza kala nyagha ne, ka nake nde sleke njkwa wəndə she wə." (Həb. 12:14).

Ma te kwagwela ta wəfəte nya ne, le kwete zələ she tagha, te zələa she hwepeyi Yəsə mbeli vea njkwa nya mehate ghwə ta nke mbeli pa mbeli sedemte lekvesa kene. Ma kwa yitea ta zələ nyagha ne, le she ghwedə nya pesleve Yəsə

Na 'ya kemte da
te shēghwē kwa
zlerkwa zlaḅe le
Kriste.
Gal. 2:20

Na yē kempō laka
jadafa ama tegh-
weme yē yitea jike
le shala laka Yēsō
Kriste.
Rm. 6:11

4. Wēndē nya kebanate geva te shēghwē
kwa zlekwa le Yēsō Kriste.

mbeli le. Kwa nza nke nahe ghwe nya ta beme ketede Re-
nea Yeso kala nya kegezete geva laka Ezayi. "Na mbeli ke
n'yemte tewemboreke jadafa ta beme. Va kesahwe yaka te
fete ta beme. Yaka nya yehwe nya nke ya kembelete beme.
Na gereghwe ta beme kempi va zhi nya kemave nke. Ma
ghebeme kaghate ne, ka mbeli nyi kezaza me kala timeti.
Yayata wende nya kedzeyi nye kwa nange hwenkwa. Ama
na nde sleke nkwa keveyi fete ta beme pete kwa gha nke.
(Ezayi 53:5-6). Njeki ye Erode le ka sewaje nke kayide.
Kapesle le ghwea, pa he sedaghenda gara kwa gheme, pa
he pedete zlave le tige ka pedeke nda ghe le, pa he ndeke
nda shaghwe mbe dzeve kala geta meghe kezha yedu. Ntoge
he kagwedege mbe kema ta nke. Ntake he kanjewe le yide.
"A Shala nza le gha mazea ka Zhewife" ka ntife neghwe
he kwa ghe ve. Pa he kelete shaghwe nyagha ge kampowe
le kwa ghe. Kwetere wembea yide nya yide te nyagha he,
pa he keleghe kale te nkwa nya heka mbeli ka gwelegweta
kabarate te shaghwe. Le kweci she mbeli kwele kwele nyi
heka mbeli kaka Kriste me ce kezape ghena ta Shala. Ka
zeme geva ta nde sleke nkwa he, ka sa mimia nke he.
Katsaha Shala he le cimoghe kegehe. Ama dzawe slene
ta nci kala weso nya de he ka baje Kriste te shaghwe, te
jadafa ta mbeli zhekwa.

Make Yeso ne: "Deke nde sleke nkwa nde nkwa nya geze
da wende nya dzembe meghea Shala nya pele ghweme nke
te we. Nda nke ka mene washi nyi de yite da nya pele
ghweme." (Mt. 7:21-27). Ma kwake yitea zeweve ta wofete
ta Yeso te shaghwe ne, kwete slibe yasho kebwepe hwepe
me te. Yipa pa ta slibe nya woferake cede nya pamte Yeso
Zhwedas Isekariyet kwa. Na nke kepamte Yeso va mbeli
kamene gare slibe mahekenmsa. Kwa nza nahe sla ntso
ta nke yitea cede hehwepemte wonea nke, ba'a na kebezemte
mehele ta nke. Le kweci she wofete ta kweci washi kegho
kegho te wofete ta wone nya, ka sewaje nyi kekeseve Yeso
nde jake washia she, kwa le he kave kese Yeso hevodi.

Ma yipe pa ta kwa sheghedidi nya slamte kasewaje nyi keke-

seve Yēsə kanewe wəndə nya kete kele lekvesa ta ŋkɛ ne, kezha wɛdi geva ghenā kelɛŋe nya gezeke geva le. “Pa hɛ nehehwe lekvesa tādā kwelɛ ghəa nci, kasla kwa sheghe didi kezha wəndə nya kete kele gareā dā.” (Pesewəme 22:18).

Ma wəfəte wəfəde shɛ zhɛkwa nɛ, kanewe megħa nya n’yiāte kā sewajɛ te slerepe vā Yēsə bā’a mɛ wənəa ŋkɛ. Ŋwəsə kegħeḃe shā Shalā kwa shɛkemte geva mimia Yēsə tewəmbereke ghəḃeme. (Zħŋ. 19:33-37).

Ma wəfəte tā ŋəle nya newe nya mbeli nɛ, wəsə ke yipə pā tā ghenā nya gezete ndā Yēsə ke Piyɛre. Mā ndā te hekā ŋəle nɛ, nā Piyɛre kegeze nɛ kedepɛ ‘yā wɛ ke shā Yēsə kwa ‘yɛwɛ kwatā vɛ. Amā kweterewəmbeā ŋkɛ nā kempiyi dzeve. Nā keshave nyɛ le nɛhwene shave mbe ŋkwa shɛ. Take ghā gɛ, mbe negħa fete nā yiteā Yēsə le ghenā tā ŋā bā’a le slene tā ŋā nā. Nā mbe zhɛ ŋā ghazlənə nā, make Yēsə nɛ, “Mā yayātā wəndə nya kegeze, ŋā Yēsə ‘yā ke te ŋwela kwa kema tā mbeli nɛ, wəndə dā wəndəa shɛ tegeze ndā nya ke yitedā pelɛ ghweme.” (Matiye 10:32). “Kādɛ wəndə katekwə tekwə dā, pā zegheyite ghəa ŋkɛ, mpɛke shā ghə yiteā shəghwə kwa zlekwa tā ŋkɛ katekwə tekwə dā.” (Mt. 16:24). Zhɛne pā Yēsə gezete biyitsā: “Mā wəndə nya kedemā kakele shəghwə kwa zlekwa tā ŋkɛ yiteā zeledā nɛ, werə ŋkɛ kā gele dā wɛ.” (Mt. 10:38).

Na gela nya vəshi kepesle nyɛ.

Nkwa kegerɛŋe tā dā shəwɛ.

Mbegħa dɛ ‘yā kawefərə.

Zlā yɛme le mimi ndɛ hwe

same kwa zhi nya n’yimte ŋā mbeli kwa.

Għerŋkɛ yākā mbele tādā shave mbe jādāfā.

Għerŋkɛ ndɛ mbedɛ dā shawɛ mbe fete

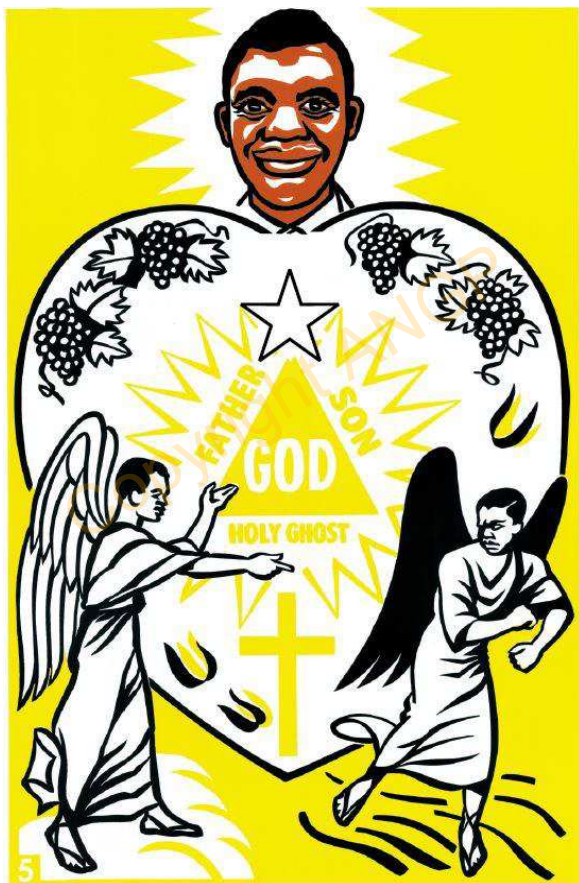
Bā’a berete tā jādāfā.

WƏFƏTE KWA MCƏFE

Ma wəfəte kwa mcɛfe nya nɛ, nɛɛ yāncɛ mpi nya wɛŋɛ nya

DE
ZLAMA
KWEL&ŃJE
ZEREGHE GHENA

ZHE HØ LI
NDEÐEØ MEHELE
GWEDØ
ZEREGHEHWE

5. Cε Shala.

dema reda te nde. Ma kweterewembea nya kemave mbele nde jadafa laka zlaḃa ta Shala le zhe hēlia ḡke nya kekeke ḡke le ye ne! Ma wēndēa ḡkene, ḡkwa kenza ta Shala yita le Yēsō Kriste ba'a sefēa Shala ḡke kala nya gezete Yēsō: "Wēndē nya kedē dā ne, kate hawe ḡke va ghenā ta dā, kate dē yite dā. Ghen'ye le yiteda, kate se n'ye kanza mbe." (Zḡḡ. 14:23). Wepi ya wēpi wēndē ḡelē Shala, kave zleve nde te, ka 'ye nde le Yēsō Kriste.

Ma yipō pa ta wēnō nya newe nya na ne, yipō pa ta wēnō nya wēḡe ḡke. Na Shala ke yaḃemte cē Shala nya le mpi ḡke. Na jadafa ke samenyē kwa. Ma wēshi kesedā nyi keyenda ghenā ta ḡetōli pētē ne, na hē keslōnji. Ma ḡkwa nya se hē te ne, sefēa Shala yate ḡkwa shē. Na wēnōa shē keserōke sla ntse ta geva. Na kezherenyē kala wēve nya mene wēshi te kwele kwele ba'a ka wēfe nya nza yēa ta sefēa Shala te. Na geze ta ḡke ne, dē – zlama – kwelēḡe – zereghe ghenā – zhe hēli – dedēa mehele – ḡwedē, – zereghehwe – le kweci wēshi nyi megela sha Shala ba'a sha mbeli. (Gal. 5:22-23). Ma tsetsenya ne, kala dzeve ta wēfe nya ganyē ḡke, nya kese te wēfe nya ganyē. "Ma wēfe shē ne, Yēsō nya ke sleke ḃēmō le ḡhōa ḡke. Ma yēa ta wēfe ne ḡheḡke wēndē nya keyete Yēsō Kriste fate fate. Yēsō ḃiyitsa mbe wēndēa shē ḡke." (Zḡḡ. 15: 1-10). Na wēndē shē kekeseve ghenā ta Shala kwa wēnōa ḡke. Na kekemave batēme, gare ḡke kagwedakwemte dē ta geva le wēshi nyi dzawe pētē. Gare ḡke ka nza teghweme laka seḃfa Shala le berete ta sefēa Shala shē. Nda nza ḡke teghweme ne, laka wēshi nyi newe newe ḡke le nyi fa ḡke we, ama nza ta ḡke te ḡhweme ne, laka ye nya yete ḡke. Kwa nza ḡke keveyi ye ta ḡke wēndē te Yēsō Kriste ne, berete ya kenza va wēndē shē kezha hērō wēshi nyi te hēdī lema. Teghweme nze le zōzō nya neghe se ta Yēsō ḡke te. Na keyete se ta Yēsō Kriste kadzete hēdī kate kemave berete ḡke laka yēa shē. Teghweme mbe dē ta Kriste ba'a dē ta Shala kenza ḡke pa kaghala ghala.

"Wēpi ya wēpi mbeli nyi nza wēnōa nci kwetēḡe Shala,

katena ke Shala he.” (Mt. 5:8). Davide nya kameghe nya kepesleke wendø nya nza le berete hwa kafilisetè nya heka mbeli ka Gwaleyate, Davide ne, wendø nya nza wøshi kwele kwele nke ve. Ama le kwete wøshi she nya dehwe nke. Na nke kede kezha nake Shala. Na kedehwe kezha kemave Shala nke kwa wønø nke, pa tsate lewøla kwa wønø le gezene: “Ya Shala, pate kwete wønø kwa tekeleke mbe 'ya døwe døwe ndeke dā seføa nā nya kamønøfē.” (Pesewøme 51:12).

Wendø she ya kwetøne kayabemte wønø nke le ghe nke we, ba'a kapate nda wønø nya wøne ke ghøa nke we. Ama le kwete hwønkwø she kwetøne, zla wendø kashifemte ghe nke kwa kema ta Shala le wønø kampiyi dzeve ba'a sefø nya ganyø. Pa wønøa she mpiyi nda dzeve ke Shala te jadafa ta nke pa zleneke mene jadafa she biyitsa. Kala nya menete Davide ba'a kala nya menete wøzege nya kezanyø nya gezete Yēsø ka ghena nøla. Pa zleneke ya gøødø, cape nke kalø sha yitenyø, ntake hølìa nke ka slesla va fetø nya menete nke. Ma ke ne “Yita, na 'ya bezemte nda ghena ke Shala na 'ya bezemte nā ghena.” (Lk. 15:18b). Ma Shala kehite geva kezha kemane yayata nde jadafa nya kese she kampiyi nda dzeve le wønø kwetøne. Kwa nza nke nahe Shala le ghøa nke kemeduyi beme kala nya: “Kave naye wønø nya kamønøfē le sefø nya kamønøfē 'ya. Kate kelakøve wønø nya dzawe 'ya shave hwa gheyø, kave naye wønø nya ganyø 'ya. Kate ve sefø dā 'ya dezehwa gheyø nda depe zeleda yø, kahawe va wøshi mahaløgø dā. (Ezøkeyøle 36:26-27). Wa nya ghena nya kegezeke nya Shala kamønøfē, na nke kevødike le mimia wøzege ta nke Yēsø Kriste nya ghwenekø bømø nke kezha belebømø mbe jadafa.

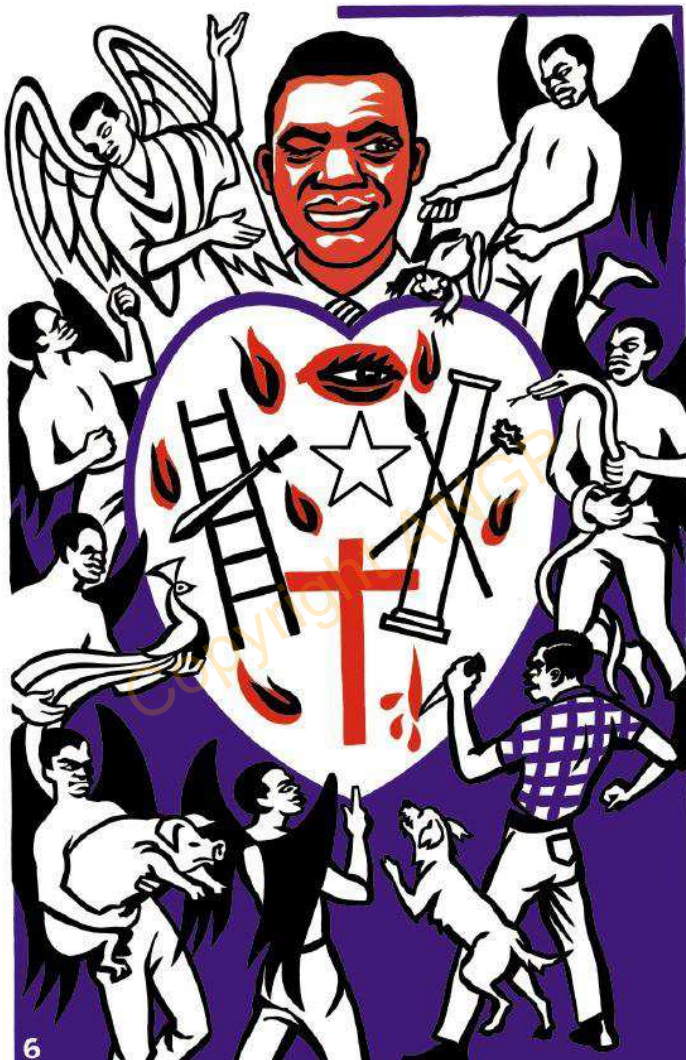
Nde ghwene ta Shala nya te wøfete nya zhekwa kaghwene ta sefø nyi kemene nda slene ke Shala, nyi ghwenake Shala kamene slena kezha mbeli nyi kete zeme ghe yitea mpi nya kaghala ghala vare Shala nza he. Pana jangate mbe. (Pesewøme 34:8; 91:11; Daneyøle 6:22; Mt. 2:13; 18:10; Akete 5:19; 12:7-10).

Gətəli kwete te wəfəte shɛ perə, takwa ŋkɛ yitea wənə. Neghe ya neghe ŋkɛ kezha dzawa wənə kala nya ka kwaghate. Vatse gezete Bibe ne: “Ama ntsehwele mə, nza mə le ntse. Kwa nza ŋkɛ wəndə nya kezle va gheyɛ ne, gətəli, mbe ndeŋe ŋkɛ, kaghwə ghwə kala nivere nya kewəmbə wəsə nya zale ŋkɛ kakese kazeme.” (1 Piy. 5:8). “Ma kala nya ŋkɛ gɛ, fa nda mə ghena ke Shala, zhene nda mə ghə ke gətəli, kate hwənyɛ ŋkɛ cakedake va gheyɛ.” (Zhake 4:7).

WƏFƏTE KWA KWAŋE

Wa nya wəfətea wəndə nya kedzeyi nyɛ wənəa ŋkɛ kwerewəmbe nya. Te ŋezle kwete ntsə ta ŋkɛ kwetəŋe. Laka wəfəte nya nɛɛ geva nza nde Kriste nya kedzlyinyɛ te sebe le ghena ta Shala, nya mtenyɛ ghwə mbe yɛ ta ŋkɛ le nya ke lebera nyɛ va ghena ta Shala. Na kedema dzeghwa mbe waŋe, kadema ŋkɛ yɛ kemane nya kemane sefəa Shala keveci keveci. Hawe Hwe va slesla ntsəe yitea wəshi te nyi te hədɪ we, le leberə ya de ŋkɛ ka sla hədɪa shɛ, sti yaslinyɛ waŋə kwa wənəve. Kade ŋkɛ kanza kameghea mpia ŋkɛ. Pa zlenekɛ ntse geva ta ŋkɛ yitea ghena ta Shala vəa ŋkwaa nya se yaka nya kese va gətəli shɛ. Kwele tepe ta dzeghe ŋkwa ŋkɛ wəsə nya de sla ntsə ta wənəa ŋkɛ ya mene ŋkɛ. Behwe behwe serekɛ kwɛ va gətəli nya kedzeghe ŋkɛ ŋkɛ. Na kezlenekɛ fa ghena le hawe va Shala, zla ŋa gətəli ghena yafa ŋkɛ. Na kezlenekɛ janga ghena ta Shala kezha zeme nda zemeke yɛ ta ŋkɛ le.

Ya ghenkɛ nza kalə yita tsene ta ka Kriste ne, nahe kentikeke de ta wəshi nyi te hədɪ hwa wənəa ŋkɛ. Mbe hwe ŋkɛ va kaganda, gezeta ŋkɛ ne, nahe ke serekɛ nza le Shala kwa wənəa ŋkɛ. Na kezamte de ta Shala nya kaghate. Neweve ma wəfəte ta ghə nya yitea wənə nya kagha kazhərə ŋkereyi. Na ŋkwesle, kedzembenyɛ mbe zeze ta ŋkɛ laka kaganda ta Shala. Ma kenza ŋkɛ kamene fete ne, kageze nda wənəa ŋkɛ zhekwa we. Dzawe zereghe ghena ŋkɛ laka Yəsə Kriste tsetsenya. Mba ŋkɛ zhekwa kade we. Mbe gha ŋkɛ kagenəkede mbe yɛ ta ŋkɛ. Na keserekɛ sekwə Shala

6. Wəne nya kenehe geva bake mbe.

le nɔɛ nda dewe berete ta ɔkɛ ke Shala kezha kemave ke-
mane ɔkɛ. Ka zɔzɔ ɔkɛ te ghɛa ɔkɛ we. Laka nyagha bela
kamane gɛtɛli nya keghwete ɔkɛ keveci keveci ɔkɛ. Pa na
zɔzɔ te, ma yipɔ pa ta gwambe ne, kele ghɛ gɛmɔ ɔkɛ. Ma
wɛsɔ nya kala nyagha ne, de yade nde kadzawa wɛnɛa ɔkɛ
zhɛkwa, kele yakele ghɛ ɔkɛ. Na kezegheyite, ma mbele ta
wɛndɔ ɔlɛ ne, le hwɛnkwa ta Zlaɓa le yɛ slene ta Yɛsɔ
Kriste nya menete ɔkɛ kezha mbele ta mbeli Pɛtɛ. La wɛsɔ
kesa kezha ghweyi yade ɔkɛ. Ghenkɛ yakedɛ dzawa wɛnɛa
ɔkɛ biyitsa. Ndeamake gi ke kweci kamɔɔhenyɛ shɛ. Ka
zhɛkwa we ke hɛ shɛ kedɛpe ɔkɛ ne, sa wɛsɔ keghwɛyi
ɔkwa ɔɛhwɛ le sa kwele kwele ne yipe yipe ɔkɛ he ghwa
nya ɔɛhwɛ nya ke hwɛ kadzawa nya wɛba weka. Kala male
nya kegeze ne, kaghwɛyi 'ya we a ke, mbe ta nda wɛsɔ
keghwɛyi ɔkwa nde ke mbeli, kakele kweci mbeli ɔkɛ kalɛ
sha ghwɛyi. Mbedekwɛ yamene ɔkɛ.

Mɔfɛtɔkwɛ le vale tahe ne, se yase hɛ sha ha Kriste le
ntsehwele keghɛkeghɛ. Ma te kwetevɛ ne, kase hɛ laka
zlama nya zlama wɛndɔ yitea geze ghena hawe, ba'a ghena
kwa wale wale keza ɔ'weshi ɔkɛ yite kedema kezha ɔ'weshi
kweci mbeli yite. Ntɔnɛ ɔkɛ kadzɛghwa le mbeli nyi dema
nza ta nci kehite geva, pa ɔɛhwɛ hɛ zama. Beke nyi wale
wale nyi mene ghena hawe mbeli hwe yade ɔkɛ. Nda kwete
kagezete nda kwete wɛndɔ ne; ma ketsenete geva kakriste
kagha cimɔ ne megela ɔkɛ. Zla kakriste nyi kazhɛli le nyi
kami nde tsene. Kehite geva kezha tsene ka Kriste jikɔ le
mbeli nyi kedema Shala kabeke we. Ama deke gha cimɔ ya
nza na kanza ɔa ka nde Kriste we. Va nya nza ɔkɛ, ma
kenza ɔkɛ kakele nda sla ntsɔ cimɔ ke wɛndɔ ne, ya ghenci
nza kakakriste ne, yipɔ yipɔ nza hɛ le mbeli nyi kedɛpema
Shala. Wɛsɔ nya kedema kehite geva ne, tsagha hitema
geva shɛ ɔkɛ ya laka ma lakama ɔkɛ. Ma kenza sa teba
ka wɛsɔ nya dzawe va nde Kriste ne, tsagha nza ɔkɛ va
wɛndɔ nya kedɛpema Shala perɔ. Ashɛ Shala kageze nda
ke wɛndɔ nya kedɛpema Shala ne, wɛsɔ ganye yamene na
we ke shɛ, kenza ɔkɛ teba yasa ɔkɛ we. Kwa nza ɔkɛ geva
ta nde Kriste yaka ɔɛ Shala, tsagha de Shala kanza mbe

wəndə nya kedepema ŋkɛ perə. Yagha wəndə kabezemte cɛ Shala nya mbe. (1 Kwer. 3:16; 6:19). Ma te kwete və ne, kaghwete wəndə gətəli le geze ne ma kemenete jadafa wəndə kwetɛŋe zhige ne, ashɛ wəndə kaŋa gətəli we, ashɛ kefɛake yɛ ta wəndə we, mene wəshi hawe kwetɛŋə zhigə ne fete ŋkɛ we. Kala nya geze mbeli kwele kwele ne, ma kesahwe wəsə keghwəyi ŋkwa wəndə bɛhwɛ kadema keghwəyi ne fete te we ke hɛ. Ama nda kala sha rebərə le jadafa ŋkɛ, wəndə shɛ kandake gətəli te ntsehwele we. Le hwenkwa nya hala nya beze wənə nya wɛŋe nya sefəa gətəli. Kwa nza ŋkɛ ghena ta Shala ya kwa wənəa shɛ kaghate. Ama wa nya sefəa gətəli nya kadzawa zhɛkwa.

Ma te wəfətə ta wəndə nya nakɛ nya na ne, le kwete wəndə shɛ le hwa mbe dzeve ve, n'yi ya n'yi wənə nyagha ŋkɛ le. Ma zeze ta ŋkɛ ne, wənəa mbeli nyi kedema ghena ta Yɛsə nyi yedū ghena ta ŋkɛ n'yi ya n'yi wənəa wəndə nya kedzeyinyɛ kweterewəmbe le ghena ta Yɛsə hɛ. Ashɛ hɛ kazereghehwe yedū nya yedū na ŋkɛ wə. Kaganda kaganda dema ta nci ŋkɛ. Kazhɛ nda ghena ta nci kwa wənəa ŋkɛ. Ntake ŋkɛ kaghazlənə va mbeli zama ke Shala. Ntake ŋkɛ kaghazlənə wa wəshi nyi geze mbeli le nyi zəzə hɛ, kala yɛ meɛ le yɛ mete. Tsagha zhɛre ŋkɛ kamava ta mbeli le zeze ta nci. Zeme ya zeme ŋkwa nya kwa wənə ŋkɛ hwepe wənəa Shala kanza kameghe kwa. Ma mɛa ŋkɛ nya se ŋkɛ katsaghe Shala le ne, pa zhɛrete ka nde ŋele mbeli ba'a ka nde geze ghena kwa ndiremi te hɛ. Ma kenake wəfela nya bɛhwɛ kala nyagha gətəli te wəndə ne, pa mbakete bɛhwəa ŋkɛ kezha baŋə kweci wəshi kadzawa te perə. Le hwenkwa ta zɛ mbake kwapake wəfela shɛ ŋkɛ.

Kave nda hwenkwa ke sla ntsə yitea mɛəaləa wəshi. Kadzawa wənəa ŋa kadema na kakeseve ghena nya gezete nya Yɛsə: “Nza mə te ntsə sekwə mə ghə yagha yɛ katede te ŋkwa ke ghwete ŋkwa.” (Mat. 26:41a). “Vatse ma wəndə nya kezəzə meslete ŋkɛ, pa ŋkɛ ntsehwele yagha ŋkɛ tetede.” (1 Kwer. 10:12). “Vatse sedete mə wəshi kempa ta Shala tsetsenyanyɛ, ya hwenkwa hwenkwa se mpa ta gətəli sha

gheye, nda zhe ne ghæa naye ye le.” (Ef. 6:13).

WƏFƏTE KWA MBEREFE

Ma wəfəte kwa mberefe nya ne, yipə yipə nke le wənəa nde Kriste nya kedzeyinye kweterewəmbe. Wəndə nya kese kaye Yesə fate fate, nya kese va sefəa Shala nya ve nda nke ke yayata wəndə nya keyete Yesə Kriste, zhe ne pa samenye kwa hwənkwa nya kaganda. Ma wəfəte she zhekwa ne, yipə yipə nke le wənəa wəndə nya keghama kampiyi nda dzeve ke Shala. Ya ghenke geze ndekriste 'ya kene, kegha wənəa nke kazhərete geva kala nya hi na dekriste we. Ya ghenke fate ghena ta Shala nya zede, nya kaganda, kencite nda geva ne, pa zlenekə wənəa nke keghwele ghwele, kadembəghə nye yitea mene jadafa.

Yesə le ghæa nke nde ncete yipə pa ta wəndə nya kedzeyinye kweterewəmbe: “Ma lwa shavenye 'ye 'yeghwe mbe wəndə cape nke kanderə te berama yitea sepa nkwa kezhe ne mpi. Ma kwa ndere nke ve, ma ke mbe ghæa nke, megela ma zheneghe geva 'ya kalə kadzahi ghæa da, nya se 'ya ki a ke. Ma kwa zhenekə geva nke ne, ketsale tsale ghæa she megela, kehi hi nkwa nya mbe. Ntəne kalə kaheka kweci 'ye'yeghwe ni 'yaghwa ma ke ghenke mberefəne. Zhe ne he kase jike ntishe he tagha. Vatse nza wəndəa she ndiremi ma nke ke nya ghalanza.” (Lk. 11:24-26). Zhe ne diyitsa ne yipə yipə nde le ghena neta nya “Kele zehwe venehwə ta nke zhekwa, pa gərədə peke pe me zhe ne kadevələ geva hwa nzađe.” (2 Piy. 2:22).

Ma ghena nyi keshave nyi mbe Bible ne, na kencete fate tsema tsema nza ta wənəa wəndə nya. Na jadafa kese leberete ta nke pete kadzawa wənəa she, kezha ntishe kasleke nkwa nya kwa. Ma kema ta wəndə nya ne, na kencete be kadema wəsə ganye kwa wənəa nke, zla ghena nya dzawe. Na sefəa Shala kezlenekə nza kwa wənəa nke, kwa nza nke kanza ye jadafa le sefəa Shala we. Wanə zhekwa ne, kajikə he le nkwesle te nkwa nya kwetene we. Ashe kamenete geva

7. Wəṇə nya keghwele ghwele, nya kedzeyinye kweterwəmbe.

kanza ye ce Shala le Zlera ta gətəli te nkwa nya kwetəŋə wə. Na nde ghwene ta Shala nya newe nya na te wəfəte nya keserekə wənə nya kwa dema zlama ve, na kezheremte kema ta nkə, le zəzə nkə kezha mpi dzewe wəndə nyagha. Kala nya gezete ghena njela te ghəa wəzege nyakezanyə, kweterewəmbe nkə, pa wəzege shə senyə. Ma vəa kwa nya nza nkə kaya gərəde ne, kadə nkə kebehe və ghəa kə le wəshi kezemea gərəde. Ama wəndə shə kandeke nda we. Pa dēpete nahe kezamte hwenkwa, pa mpiyi dzeve kwa wənəa nkə kala nya: “jara lə 'ya sha yiteda, ma 'ya shə ne: yita na 'ya kebezemte nda ghena ke Shala, na 'ya kebezemte nja ghena. Mba 'ya wərə nza kawəzege ta nja fiyitsa we, viyi da kala wəndə nya kemene slene. “Ma mpi dzeve ta wəzegea shə ne, le kaganda nkə, va nya nza nkə nahe jadafa shə kezhendə kwa wənəa nkə. Pa yitenyə kelemte nda jadafa ta nkə te wənə, pa menete gəsəkə kwebanyə.” (Lk. 15:16-18).

Ama te wəfəte nya newe nya mə ne, ashə zəzəta mpi dzeve shə kwa wənəa wəndə nya we. Ashə nkə kazhereregeva kase sha Shala we, ashə nkə kasepa yaβe jadafa ta nkə yitea sedita ta Yəsə we. Na wənəa nkə kemte kala wəsə nya pesamte mbeli le ghwə, vatse dema nkə kashə nehe kaganda le tseŋwə. Ma wəndə shə ne, sleme yate, ama kashə fa heka nya heka Shala kezha mbele nkə we. Ntse ya kwa ghə ve, ama kashə newe hwenkwa ta mte nya dzeyinyə nkə kwa we. Kadzeyi nkwa keza nkwa dzeyi hwenkwa shə. Kanake kia mte nya kwa kema ta nkə nkə we.

Kazhə nda hawe va mene jadafa we, ya te kema ta mbeli nyə nkə we. Na gətəli kedza wanyə kwa wənəa nkə ka meghe kwa. Nda kwete kadema nkə kezleməkə fege le ganyə geva ta nkə. Kese kazəzə kala nya nza geva ta nkə ka kwele nya təawe təawe ama kwa hwe me, vədi va 'yε'yεa wəndə nya kemte nyə kazeŋwə we. Pana janəgəate. (Mt. 23:27). Ma kwa wənəa shə zhekwa ne, kadewe nyama nyama ta wəsə keseda na le nkə jadafa yitea dzeve. Wəsə nya mene yagha nde ne, kezha kemane mbe meghe nkə kwa wənəa

wəndə nya. Ya ghenke nza kade kambede ghəa rke shave mbe wəshi nyi kehite mageva nyi kwa wənəa rke ne, kashē rke tēape we. Ka mowata wəshi nyighē rke. Ndagwara na kegha hafate ghenā nya gezeke Shala laka kwete wəndə nya ghwenakē rke ma ke ne: “Yayata wəndə nya kedema yē fete yitea wəsə mahaləgəa Mewize ne, pa mbeli pesleke kazhe həli mbeli yite we, Kenza nde na mbeli kendeke nda fete kande jadafa rke, kwa neghate fete ta rke mbeli bake kedema mahekene, kaganda menete rke ke hē. Tsema tenza ḡa wəndə nya kedema wəzege ta Shala tsagha wa. Kwa zherete mimia rke nya dimeke ghə Shala le mbeli le rke kala wese kesehwe zewəve, laka mimia shē yabemte geva wənəa rke, ntake kanjele sefəa Shala nya kezlaḡa. Wərə yē kazəzəte, wərə nda yaka nya tesa rke kwele kwele. Kwa nza rke na mə kedepē wəndə nya kezezete: ‘ya nde tewa dewa te ghəa dā te mbeli nyi kedema dā, ‘ya nde tenki nda wəshi ke mbeli kwa se ‘ya. Pa gezete zhekwa Nde sleke ḡkwa nde temeha ghwə te mbelia rke. Ma Shala nya kenza teghweme ke veci ke veci ne, ma kekeseve wənde rke le fete te ghwə kwa kema ta rke ne, dā yate wəndəa shē, mahe ḡa rke: (Həb. 10:28-31). pana jangate (2 Piy. 2:1-14) perə.

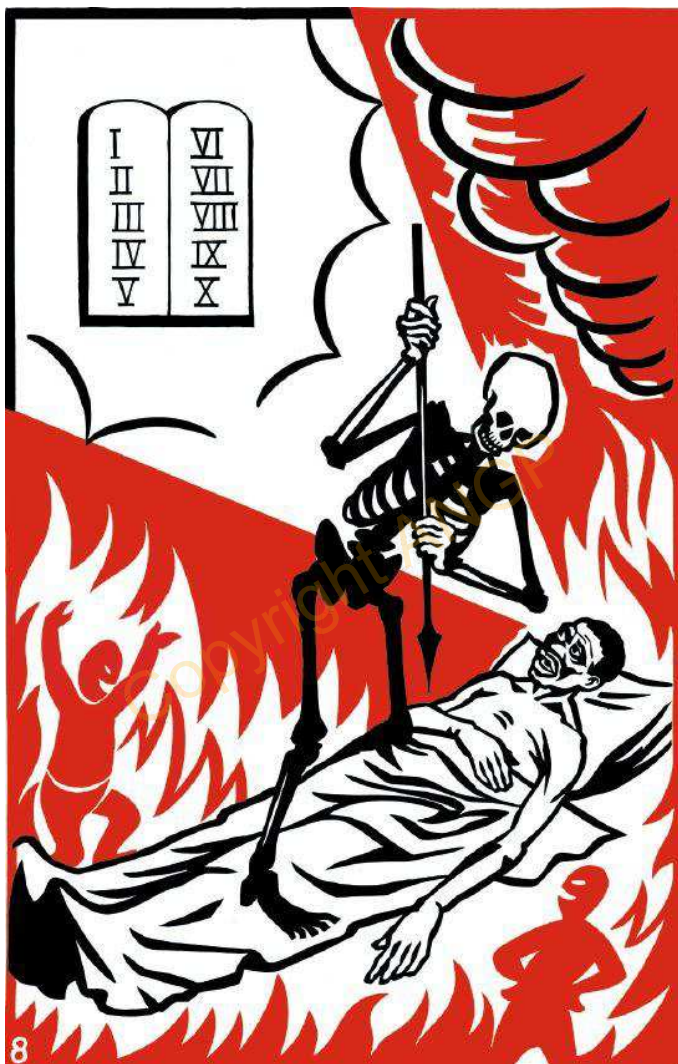
Gha nya kejanga ghenā le newe wəfəte nya gē mceda de ya de rke kance ḡa tsema tsema nza ta jadafa. Ma kenza rke kala nya wənəa ḡa ne, jara nehwe ne nda nehwe ne na he Shala le wənəa ḡa pētē. Gare rke kambelete ḡa. Kwa nza rke kade rke kambele ḡa. Kakelemte ḡa jadafa ta ḡa rke te wənə ba’a kayabemte va yayata wəshi kwa ndiremi. Pa na ka ‘yewe va Shala le kaganda kezha ḡkamte gətəli le wəwəsəa rke pētē same kwa wənəa ḡa. Ma kenza rke mahe na keyetene, gare rke kamenete wəsə mejele kwa wənəa ḡa le ḡkata rke ḡkaka wəshia shē pētē same kwa wənəa ḡa. Tsa nda lewla kala nya tsate lewla kwete nde derena ke Yēsə kezha kemane gi, ma ke ne: “Make de na ne, wərə na kakidimte dā derena tada dēwədēwə.” (Mk. 1:40-41). Ama kenza rke ghwelepə ya ghwelepə nyē wənəa ne, kenza rke dehwē ma ḡkwesle na ke warḡe ne, mba na keve zəzə ta ḡa te mpi nya kaghala ghala kwa nza rke dehwē ma mte

na kenza teghweme, dehwema njwesle na ke waje.

WƏFƏTE KWA DEGHESE

Ma te wəfəte na ne yipe pa ta wəndə nya nza jadafa kwa wənəa njke nya keghwele ghwele takwa takwa njke ka mte. Na yaka he hedaveda nda berete, ghazlone va mte yavide kwa wənəa njke. Nahe mte kese nye she vəa njkwa nya dema njke ma neghe, kade njke tape we, ama newe ya newe mte le ntse ta njke nya hekwa ghəzlene vea kade njke ka sekwə Shala vəanjkwə she, ama kabegeme he le Shala we. Kwa nza njke mce he le wəshi kwa ndiremi ndiremi pətə, ya hədi nya kamcənye nya weba ne, kate g eze nda ghena ganye njke kezha gwedakwe nda wənə we, ama mbanye ka kəmaneve we. Wəsə nya wəfəreke njke kwa wənəa njke ne, sla ntse yita cəde, Ama ka kəmaneke njke tsetse nya we. Ashe kəbelete mpia njke we, ya yate ghəa njke va yakane kəmanete njke we, ba'a kəmanete geva kezha jive həa wəndə she biyake te hədi we. Ntse yantse geva njke kezha zəzə va nya kelemte ghena she gətəli pətə same kwa wənə ve. Ma wəshi nyi viyi wənəa njke njke te mbe nza ta njke ka ghate ne, nj'wəshi njwəshi he tssetsenya. Ma mbeli kesta nda tsərwə nighe kaghate ne, kəmaneke nj ghənj'ye ke he she pətə ne, nahe he hedepe hadema he kəkəmanke njke təape. Ntake njke ka zəzə ghena nya ge kegezete geva, ma ke ne: "Ma Shala nya kenza teghweme keveci keveci ne, Ma kekesewe wəndə njke le fete te ghwə kwa kema ta njke ne, da yate wəndəa she, nahe nj njke. (Həb. 10:31).

Ma wəfəte wəndə nya shəwe nya ne yipe pa te nde jadafa nya kedema zlama le de ta Shala mbe nza ta njke kwake te hədi. Ma ghena nya fa nde tssetsenya mbe və kemte ta njke ne, ghena ta Shala kezha kəmanake njke. Ama lewla nya kese va nde meha ghwə, nya kegeze nda ne; "Kategeze nde meghe fiyitsa ke nyi te kwa gwela ta njke: sləmə teke vare 'ya gheyə kəbezla bezla. Kwədi mə kadze mbe ghwə nya kaghala ghala nya hite Shala kezha gətəli le ka ghwəne ta njke." (Mt. 25:41). "Pətəa yayata wəndə katemte kwetəne

8. Ghwə nya meha Shala te nde jadafa.

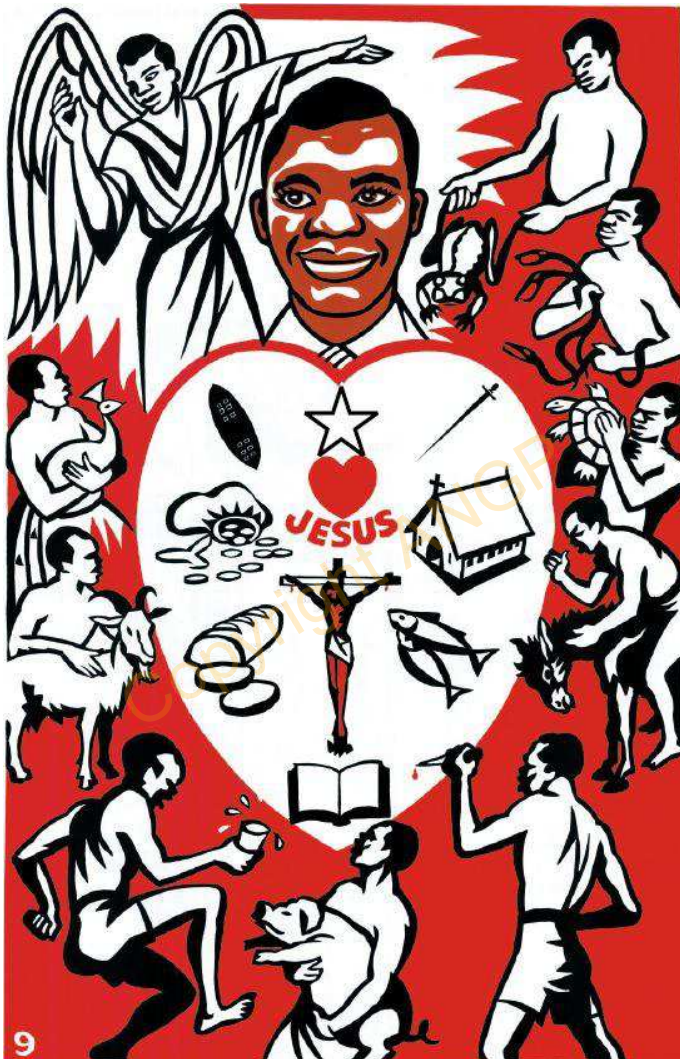
zhigø, ma kwetere wambøa nkε ne nda meha ghwø ta mbeli Shala. (Hεb. 9:27).

WƏFƏTE KWA MISLE

Wəfəte nya ne, yipe pa ta wənəa wəndə nya kehərete dzeghenya dzeghe nkε gətəli. Na gətəli kedzeghake le nyama nyama ta tsehwele pεtε, ama na kəherete pate kidi ta hεa nkε nya ndeke nda Shala kwake te hɛdi, fate fate hərəte dzeghe ta gətəli nde, ɲa dzeghe wampelen nkεwε, na kekidimte wampele ta nkε te berete nya kemave nde se va Shala. Na kezereghehwe mte kamtenyε te shəghwø kwa zlekwa, kese βela hawe nyate mte nya kala nyagha we, kwa nza nkε, kanewe newe “Zlama nya viyi nda Shala nkε.” (Hεb. 12:2c).

Dzasle yε gətəli le mbelia nkε dzeyi yitea wənəa nkε. Ama kashε hε dzawa wənəa shε we. Tsa ya tsa mεa degha ta wənəa shε ya kele ghø, le sla tsø yitea cɛdε, le hawma ba'a le kweci wəshi kwa ndiremi pεtε, kala nya newe yipe pa te kele, le zhifa ba'a le kwara nya na. Ashε jadafa kase sha wəndε le hwənkwa keghə keghə ba'a le pa keghə keghə. Ama ndekriste nya keya ghəa nkε laka ghena le berete ta Shala ne, kate dεpete nkε le nyama nyama ta hwənkwa se jadafa shε. Ya gətəli menete ghəa nkε ka nde ghwene ta Shala nya mbe wəɲe ne. Ma nde Kriste nya ketseyi geva mbe ghena ta Shala nya mbe wəɲe ne. Ma nde Kriste nya kentseyi geva mbe ghena ta Shala ne, kate dεpete gətəli nkε le ntsehwelea nkε nya ghwete nkε nkε le pεtε. Kwa nza nkε kese ya kesa nkε sefəa Shala le ghena ta nkε te dzeve te dzeve. Kemane ya kemane nkε kezha neheve wəsø kwa ndiremi le kwa ganyε nkε. Ma vare wənəa wəndə nya ne, newe ya newe wəfətea wəshi kesada le 'yε'yεghwø nya dzasle nyi dzeyi yite kwasa yεme kesa wəsø kesada ya mbe dzeve ve. Kezha gwete nde Kriste shε le ganyε nkwa nya te hɛdi, le wəsø kesa nya keghweyi nkwa, ama ka kwadake nde Kriste nya kekeseve ghena ta Shala kwa wənəa nkε kamene slene nkε le kezha mtsehe nda berete ke ghəa nkε

9. Wənəa wə ndə nya ke hərete dzege ta gətəli.

we. Kehite mte nke laka jadafa le washi nyi te hedi pete, washi nyighe pete ne, berete yave nda he kezha se dekwede sha Shala yayata ve. Wa nya wofete ta kwete nya wende ka n'yi wenea she le hwa. Yipe pa ta nde Kriste nya kekesewe ghena ta Shala bake bake dzeve, mbe kweci ve ne n'yi ya n'yi geva wenea nke le ghena kwa ndiremi, le nwashe nwashe nke kadema nke tagha. Ma mbeli nyi kegeze ghena yide, le ghena kwa ndireme ne, mbeli nyi keyetema Yeso, le mbeli nyi kezherete ghea nci kakriste nda kadema he tsagha, gherci ka ya geze he. Ama gwedakwe ya gwedakwe ghea nke nke le ghena ta Yeso nya kegeze ne "Wepi ya Wepi naye Shala kwa nele naye mbeli, kwa ghweze me mbeli hwa geye, kwa nwashe nwashe naye mbeli, va nya nza ye kambeli nyi ketokwe tokwe da. Zlama me, nza me le ferefa ta wene nya kwele, kwa nza nke mbe neghe naye zHEME pele ghewe. Tsaghanye ghwezake me mbeli hwa ka me nkwa ta Shala nyi mpelea ma ke gheye." (Mt. 5:11-12).

Jadafa nya mbe wende nele, "YA" (geza ta nke ne, weso nya kemene mbe wende nda deke ghea nke yadepnke nahe ka mbela kweci nke mbeli we). Ntse hwele mene nde kezha neheve nde Kriste le de ta Shala. Ama laka ye nya yete nde Kriste ne, wero kageze ne. "Wa nde nza tenehemte be le Yeso nya kedebewa. Yaka nya samo na, na ghazlono nya kezhebe na, na me nya ghweze mbeli hwoghebe na, na ye ma le titikwe lekwele, na washi nyi ghazlono mbeli vena, na hwa nya de mbeli kapesle be le na... Ama ya kwela sa yaka mo va washi pete ne, na mo kehorete nkwa se te berete ta wende nya ke debe." (Rm. 8:35,37).

Nde Kriste nya gezele ma gho mbeli ve nke. Na kesedeaghe washi kempa ta Shala keneghea nke gare nke kempa te mpa vea nkwa nya nza mpa dzawe. Laka berete ta sefoa Shala te hore sla ntse ta geva ba'a dzeghe nya dzeghe nke geteli pete. Na kedepo ma Kriste nya yehwe nke ne, kwele ma weba ba'a berete ve ke ye geteli le mbelia nke. Ma wende nya mbe ghebe nya ne, berete mave ke nya mbe mbeli nyi te hedi. Na Yeso keherete satan, mba'a mte mbe jadafa. Vatse

nza gheḃə kambeli nyi nza berete ve kwelema ke mbeli nyi hərəte mbeli. Mbeli nyi nza zləve mə te kwele kwele.

Ma wəsə nya de sasereghia nya kwa wənə nya ve ka nce ne, zəzə nya ganyɛ ya kwa wənəa ḡke kadema redəte. Mpefɛ wənəa ḡke va yehwe ghena ta Shala ba'a sefəa Shala. Zəze ya zeze nda medeməa Shala nyi ganyɛ ganyɛ nde ghwene ta Shala kezha nyama nyama ta wəndə nya kehərəte mpa pɛtɛ nyi ke ntsete geva hwe'a te kwa kedəne. (Shiwə 2;7,11,17,26; 3:5,12,21).

Ma ḡa slibe nya te ghwene nyagha ghena ne nce ya nce ndeke wənəa ḡke ya ndeke nda ḡke he Shala nahe we, ama pale yɛ cədeɛ ḡke le wəshi nyi ve pɛtɛ. Ma wəsə nya kemave ḡke sete slene ta ḡke ne, ashɛ ka zamte gemə we. Ama katitikwə ya kemane ḡke le mbe kele dime (geze tanḡke ne wəsə kwetɛḡe mbe meḡe) ḡke ka vanda ke Shala mtsehe ya mtsehe kemane mbeli ḡke kala nya nza ḡke gare ka menete. Ya tsema tsema nyɛ ḡke ne, kezha ve zləvə te Shala beze cədeɛ ḡke ḡke.

Ma wəsə nya de hwa ta dafa le kelepe nyagha kageze ne, wəsə kezeme nya zemehwe nda Kriste le mehele nya ganyɛ ke kaghedəkwə, kademe kazeme le berawe. Ashɛ kazhɛre wəsə kesa nya keghweyi ḡkwa ka wəsə kezeme ta ḡke we. Kazhɛre ghəa ḡke ḡke ka nde redə kwa kema ta Shala le Zeme mimi we. Kazeme wəsə nya kemtenyɛ mte mte ḡke. Kasa teba nya mbe nci ḡke we. Tsagha le nya kwa kwele perə. Kwa nza ḡke yayata və de geva ta ḡke ḡke wɛḡe kwa kema ta Shala, kala cɛ Shala. Wənəa ḡke kala cɛ ke sekwə ghəa. Ama lə ya lə ḡke sha cɛ kezlapɛ ghena ta Shala ta kakriste yayata və kadema ḡke kasereke. Ya mbe cɛ ke sekwə ghə ḡke, ya ki ghəa ḡke ne, nda sekwə ya sekwə ghə ḡke. Tsene ya tsene ḡke le mbeli nyi ki ghəa ḡke, male ta ḡke le ḡwalea ḡke kezha sekwə ghə. Na kedɛpe kadema nde Kriste kashɛ nza kedema sekwə kala nya dema kepele – kashɛ nya kedema ḡke hwa yemə. Ma palepa nya te pele nya ne, ḡa ḡke ghena nya de nde kageze ne, Bibeले ya

kanjanke palepa nya te pele kwa kema ta nke. Ka sepa nke kajanga le mehele. Ghena ta Shala ya ka paterela kezha wane nda nkwa nya kwa hwenkwa. Ghena ta Shala she yaka hwa kezha hore mpa ta geteli. Ma Bibeles ne, ghena ta Shala nde. Nza te ghweme yave nda nde te ghala te hea nke te hedi. Ghenke yaka weshe kezeme shinerkwe ta nke, yema mpi kezha kidimte ndere ta nke. Mbe kweci ve kegho kegho ne, pe ya pe wnea nke hwa ghena ta Shala Bibeles ya kala daweregale nya newe wenea nke kwa kwa nza nke dzeghe yadzeghe wenea nke le Bibeles.

Kade ka kele sheghwo kwa zlekwa kala Yeso nce ya nce nda nde nahe nke kebanje geva te sheghwo kwa kwele nke laka mpi menefe nya mbe. Vatse ghweze woshi kenza nke pele yitea ghweme tsetse nya. Woshi nyi kaghala ghala nyi dema mbeli kanake. Na kehite geva kezha begeme le Shala ya hwenkwa hwenkwa nde. Yipo yipo he le wofote nya mbete mbeli mea hole. Kaya ya ta nke gke kemene vea nke ba'a yipo yipo nke le wofe ganye nya keya kwele kwele. De ta Shala ya vadi kwa wenea nke. Kagha zlone nke va mte we. (Peseweme 1:1-3).

WOFOTE KWA MEJE

“Va nde mbele mbeli same kwa kwele le ghea da, 'ya mpi biyitsa, a ke Yeso. Ma wendo nya keyete da ya tsemanyente mtenye nke, kanza nke teghweme. Yayata wendo nya teghweme nya keyete da, katemte nke pave hwema we. Na na keyete na, a ke Yeso sha Marte.” (Zhi. 11:25,26). “Kaganda geze naye 'ya, yayata wendo kefa ghena ta da, pa yete wendo nya keghweneke da, mpi nya kaghala ghala yave. Hwa ghwo nke we, na kezlakemte mte kadze te nkwa mpi.” (Zhi. 5:24). Kazhe nda ghazlone ke nde Kriste va mte wo. Kwa tsake nke she le ghena ta mte we. “Beto mte, hore nke. Amte tema hore nkwa tana gwa. Amte tema have tana gwa. Hana kem sha Shala nya kendeke be berete kahore nkwa laka nde sleke beme Yeso Kriste. (1 Kwer. 15:54b-57).

10. Le zlama mte nde Kriste.

Ma wəndə nya teghwe me kezha Shala ne, ashɛ kagha zlənə va mte we. Ma kese və keslə ta ɲkɛ ne, le Zlama dzeme ghɛ nya kaghala ghala ɲkɛ. Ma ke pewəle nde ghwene ta Yɛsə Kriste ne. “Bake mbe ghəa da va ghenə shɛ, kadɛ 'ya kamte da kezha nza te ɲkwa nya va Kriste, ghenkɛ yaganyɛ ma ɓiyitsa.” (Flp. 1:23).

Ma nde Kriste ne, mewe ya mewe ɲkɛ kezha newe Yɛsə. Yɛsə nya kemte te sheghwə ka zlekwa kezha ghenkɛ, nya kembedeke ɲkɛ le mimia ɲkɛ. Zəzə ya zəzə nda ghenə Yɛsə sefəa Shala nya kegeze ne “Oha zləməma yɛ ma, nahe yɛ keyɛhwe Shala, pa yɛ yɛtɛ da perə. Kwele kwele ɲkwa kenza pelɛ ghəa yite da. Dzeme ya dzeme 'ya yitea hi ɲayɛ ɲkwa. Kedema ɲkɛ kaganda ne, nza ka geze ɲayɛ 'ya wa. Ma Kehite ɲayɛ ɲkwa 'ya, nda se 'ya Kakele ɲayɛ kadzete ɲkwa nya se 'ya yitea nza mə le gheyɛ te kwa shɛ. Na yɛ kedepɛ hwenkwa kelə kadzete ɲkwa nya telə 'ya te.” (Zɲɲ. 14:1-4).

“Wəsə nya ghama ntəsə ta wəndə kanakɛ, wəsə nya ghama slɛmɛ ta wəndə kafavɛ, wəsə nya ghama wəndə kazəzətɛ nahe Shala kehite nda ke mbeli nyi Kedehwe.” (1 Kwer. 2:9). Hwa ghenə nyi geze mbeli kwake te hədɪ ne, ghenə shɛ nya kenza kagezete kedema Kancɛtɛ zləvəa ɲkwa pelɛ yitea ghweme nya kehite geva kezha mbeli nyi kehərə dzeghe ta gətəli ba'a yɛhwe Yɛsə Kriste kwakete te hədɪ nyɛ we.

Laka wəshi nyi te wəfətɛ nyi nza mə kafate ma mte ne, wəsə nya ganyɛ nde kezha yayala mbeli nyi keyɛtɛ Yɛsə Kriste le kaganda pɛtɛ. Gətəli nya kamegheə mte ne se shɛ we. Ama nde ghweme ta Shala neghe ya neghe nde ghwene ta Shala və nya tekele mpia nde Kriste nya keyɛtɛ le kaganda ɲkɛ ɲkwa kadzeme sha Shala. Ma nde Kriste nya te wəfətɛ nya ne wəndə nya kembele mbele ɲkɛ, wəndə nya kembedeke geva Shave mbe geva nya kageva mte ɲkɛ. Na mpia ɲkɛ kedzema sha Yɛsə Kriste nya teghweme pelɛ gha, nya kemte kaghate kwake te hədɪ nya kezha mbele kajadafa shave mbe jadafa ta nci, nya kembeleke ɓəmə gheɓəmə

mbeli nyi kwake te hēdi shave mbe mte nya kaghala ghala. Shala yita le ghēa ḡkē ne te kēmaneve ḡkē, kategeze nda nde sleke ḡkē shē ne: “Wēndē nya ganyēa mehele na, mava nya kentelama yitea slene na ma kwa ntelama na yitea mene wēshi nyi ḡchwē ve kateve ḡa ’ya kewēndē nya wēba te ghēa wēshi nyi kwele, nde kazlama mē, a ke.” (Mt. 25:21). Ma kemte wēndē kwetēḡē hwa mbeli nyi keghazlōnē va nde sleke ḡkwa ne, kazhē nda ḡkē kaganda kaganda. (Pesewōme 116:15). “Fa ’ya ne, kazlape ḡa geva ghena sawa pelē gh-weme: Rafete ghena nya: wēpi yawēpi mbeli nyi kempō te sle ta nde sleke ḡkwa tsetsenya Shala. E ’e kaganda, wa’a ke sefēa Shala, wērē hē kezhenakē mpi va slene nya menete hē, kwa nza nde ganyēa slene ta nci nde tekwē tekwē hē. (Sh. Zhḡ. 14:13).

Ma gha wēndē nya kejanga palepa nya, gha wēndē nya dehwe nya Shala ne. A Shala kēmane ḡa kezha ndeke nda wēnēa ḡa na he Yēsō Kriste. Kwa nza ḡkē ma ke ne; “Gha wezege ta ḡa kedēma wezha ta ḡa, ndeke ḡa wēnēa ḡa.” Pa ndeke wēnēa nya wēḡe nya dema rēda kwa, pa ndeke nda sefēa Shala nya le kaganda perē. Mba na kezlenekē wēnēa ḡa nya dzawe nya kazamte ḡa, mba na tekwē tekwē zōzō ta wēnēa ḡa nya ndiremi.

“Ma wēndē nya keyē zōzō ta ghēa ḡkē ne, dewe ntsehwele ḡkē ama wēndē nya kedzeghe le ntsehwele ne, katembele ḡkē (Prorewōrērebe 28:26). Serōkē jadafa pana kamene wēsō nya kehite geva. Tewōmbōreke fōli nya mbe jadafa, mte, ama wēsō nya ndeke nda Shala gēmē ke mbelia ḡkē ne, ghenkē mpi nya kaghala ghala mbe jikē ta ḡē le Yēsō Kriste nde sleke ḡēmē. (Rm. 6:23).

Kala nya ndeke nda ghēa ḡa yē ke Shala kaya ḡayē ḡkē ne, kelete mē wēshi tekave ḡayē Shala le dzeve bake perē, kelete mē le yē ba’a ḡe ganyē mbe Yēsō Kriste. Na yē kedēpe tsema tsema yēte yē, na yē ke yēte berete yave kezha ke-seve ḡayē mbe dzeve ta ḡkē pa te vō nya tekidi hēdi kwa ntse mē geva mbe yē ta ḡayē, sekwē mē ghō perē. Ya mē

ghəa ɲayɛ, kaseve mə de ta ɲayɛ nya dehwɛ Shala yɛ le. Mba mə kezlenekɛ ve ntso te Yɛsə, kwa nza ɲkɛ ghenkɛ ya yɛhwɛ mə se te kwa ghate pa te kwakedaŋe. Ashe meghea kamegheakɛfi nya ketese ka dere nda tese ɲkɛ we. “Nza mə va wəndə nya kenza kayate ɲayɛ va tede, kadze mbe zləvəa ɲkɛ kadema fete va gheyɛ ya dehwɛ, kanza le zlama kwa kema ta ɲkɛ. Va Shala kwetɛŋe nde mbele bəmə laka Yɛsə Kriste. Nde sleke bəmə, ɲa ɲkɛ zləvə, le kwele, le berete kameghe, te yayata və, ghenkɛ yavəshi, ghenkɛ yatsetsenya ba’a kaghala, ghala. Amɛn.” (Zhwədə 24,25).

Copyright ANGP

A SPECIAL WORD FROM ANGP
UN MONDE SPÉCIAL DE L'ANGP
UMA PALAVRA ESPECIAL DA ANGP

This booklet "The Heart of Man" is available in over 538 languages and dialects spoken throughout the world (Africa, Asia, The Far East, South America, Europe, etc.) Our Heart Book is now also available on cell phones, tablets, etc from www.angp-hb.co.za or as an APP "Heart of Man" on Android phones.

Le livre du "Coeur de l'homme" peut être obtenu en plus de 538 langues et dialectes parlés dans le monde entier, à savoir: Afrique, Amérique, Asie, Extrême Orient, Europe. Notre Livre du Coeur est maintenant aussi disponible sur votre Téléphone cellulaire, plaques, etc. de www.angp-hb.co.za ou comme une Application "Heart of Man" sur téléphones Android.

Este livro "O Coracao do Homem" é obtido em mais de 538 linguas e dialectos falados em todo o mundo, a saber: (Africa, Asia, America do Sul, Extremo Oriente, Europa, etc). O nosso Livro O Coração do Homem também está agora disponível em telefone celular, tablets, etc. de www.angp-hb.co.za ou como um aplicativo "Heart of Man" nos telefones celulares Android.

The 10 heart pictures contained in this booklet are also available in the form of large coloured picture charts (86 x 61cm) bound together in a set of 10 pictures. These "Heart Charts" can be obtained with European or African features and are particularly suitable to be used in conjunction with the Heart Book for class-teaching, open air evangelization etc. Kindly contact us to ascertain the latest subsidized price of this chart.

Les 10 images du coeur qui figurent dans ce livre peuvent être obtenues en tableaux de couleur, format 86 x 61 cm, avec des physionomies européennes ou africaines. Ils peuvent être utilisés en même temps que le livre du coeur pour des classes bibliques, a

l'ecole du dimanche ou lors de reunions de plein air. Soyez aimable de nous contacter pour assurer les derniers prix en cours du tableau.

As 10 imagens do coracao, contidas neste livro podem ser obtidas num conjunto de 10 imagens em colorido no tamanho de (86 x 61 cm). Estes "Cartazes do Coracao podem ser obtidos com caracterfsticas Europeias e Africanas e podem ser usados em conjuncao com o mesmo livro em classes de ensino biblico, evangelizacao ou ao ar livre. Agradecemos que nos contacta- se para confirmacao do ultimo preco dos cartazes.

Kindly write to us if you are able to assist us with further translations of our free Gospel literature, informing us of the language into which you could translate this Gospel literature. Your assistance would be appreciated.

If you have found salvation in Christ, or have been otherwise blessed through our Gospel literature, please let us know. We would like to thank God with you, and remember you further in our prayers.

Nous vous invitons a nous contacter pour faire des arrangements concernant de nouvelles traductions de notre litterature, nous informant de la langue dans laquelle vous pouvez traduire cette litterature evangelique. Votre aide sera beaucoup appreciee.

Si vous avez trouve le salut en Christ ou si vous avez ete beni par notre litterature, nous vous prions de nous le faire savoir. Nous aimerions remercier Dieu avec vous et prier pour vous.

Nos vos convidamos a nos contactar, afim de fazer qualquer arranjo concernente a novas traducoes de nossa literatura em outras lnguas. Vossa assistencia sera muito apreciavel.

Se tem encontrado a salvacao em Cristo, ou se tem sido abençoado por intermedio da nossa literatura evangelica, faca o favor de nos

informar. Pois nos gostaríamos de agradecer a Deus juntamente convosco, e lembra-lo sempre em nossas oracoes.

For free Gospel literature, books and tracts in over 538 languages, write to:

Pour obtenir gratuitement de la litterature evangelique, des livres et des traites en plus de 538 langues, ecrivez a:

Para obter gratuftamente a literatura evangelica, livros e folhetos em mais de 538 lnguas diferentes escreva para:

E-MAIL: info@angp-hb.co.za
info@angp.co.za

ALL NATIONS GOSPEL PUBLISHERS

P.O. Box 2191

PRETORIA

0001

R.S.A.

A Gospel Literature Mission financed by donations
Une Mission de litterature evangelique financee de dons
Missao de literatura Evangelica financiada por donativos

(Reg. No. 1961/001798/08)